

AMATEURKUNSTEN NA CORONA

ANDERS ÉN BETER. INNOVATIES IN DE AMATEURKUNSTENSECTOR MET IMPACT OP MIDDELLANGE TERMIJN

**Een publicatie van De Federatie
sociaal-cultureel werk & amateurkunsten**

Brussel, juli 2021

Contact: Barbara Delft - barbara@defederatie.org

Cellebroersstraat 16B/3, 1000 Brussel

tel: +32 (0)2 244 93 39

www.defederatie.org

CULTUUR NA CORONA?

In het kader van het relancebeleid voor de culturele sector werd eind 2020 de Taskforce Relance Cultuur opgericht. Deze Taskforce gaf de opdracht voor het toekomsttraject 'Cultuur na corona': een cultuursectorbrede inventaris van ontwikkelingen die hun oorsprong vinden tijdens de coronacrisis.

Cultuur na corona bestaat uit de samenwerking tussen telkens Cultuurloket en de sectorale steunpunten: Kunstenpunt i.s.m. VI.BE en Circuscentrum ter vertegenwoordiging van de kunsten, FARO voor het cultureel erfgoed en Socius voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Om ook de amateurkunsten vertegenwoordigd te zien, leverde De Federatie op eigen initiatief een aanvullend rapport met input vanuit de amateurkunsten, dat werd meegenomen in de overkoepelende analyse.

Elke sectorwerkgroep maakte een beredeneerde inventaris van vernieuwende praktijken waarvan de ontwikkeling door de coronacrisis versneld werd. Als rode draad door de sectorrapporten loopt de versnelde digitalisering van onze maatschappij en de invloed die deze nieuwe realiteit heeft op onze culturele sectoren.

Cultuurloket coördineerde als cultuursectorbrede dienstverlener het traject en identificeerde overkoepelende observaties uit de sectorale rapporten.

Het eindresultaat bestaat dus uit de vier sectorale rapporten en één overkoepelende oplegger.

Cultuur na corona:

- 10 overkoepelende observaties op innovaties en zakelijke ontwikkelingen tijdens de crisis (Cultuurloket)
- Kunsten na corona (Kunstenpunt i.s.m. VI.BE en Circuscentrum)
- Cultureel erfgoed na corona (FARO)
- Sociaal-cultureel volwassenenwerk na corona (Socius)
- Amateurkunsten na corona (De Federatie)

Op 30 september werden de sectorale rapporten en de overkoepelende oplegger gepresenteerd aan de Taskforce Cultuur, die het opgeleverde materiaal zal meenemen in aanloop naar de staten-generaal Cultuur na corona op 20 december 2021.

KUNSTENPUNT

VI.BE

INLEIDING p.4

OPBOUW VAN HET RAPPORT p.5

DEEL 1 INVENTARIS VAN PRAKTIJEN IN DE AMATEURKUNSTENSECTOR p.8

1. Twee ontwikkelingsfasen p.8
2. Veerkracht p.9
3. Alternatieve publieksbenadering p.15
4. Inhoudelijke innovaties p.20
5. Nieuwe zakelijke modellen p.25
6. Kwetsbaarheid p.30

DEEL 2 BELEIDSAANBEVELINGEN p.36

DEEL 3 BLIK OP DE TOEKOMST p.41

1. DNA van de amateurkunsten als hefboom voor de toekomst p.42
2. De amateurkunstensector anno 2030 p.46

UITLEIDING p.54

MEER LEZEN? p.56

Welke impact zal de coronacrisis op middellange termijn hebben op de amateurkunstensector? Een sector die in Vlaanderen bestaat uit **meer dan 2 miljoen beoefenaars** (UGent 2020)¹ en **meer dan 10.000 groepen**, waaronder zo'n 1200 orkesten (o.a. uit de 'hafabra'-wereld), ongeveer 1000 theatergezelschappen en evenveel koren, maar ook duizenden bands en zo'n 500 dansgroepen (DIT DOET ME WAT, 2020)². Bovendien blijkt uit de recente Veldtekening Cultuureducatie (HIVA, 2021)³ dat **ongeveer 80% van het aanbod van de amateurkunstenorganisaties cultuureducatief** is. Dat is – na de organisaties die via het Participatiedecreet ondersteund worden – het grootste percentage binnen kunst-, cultuur- en de jeugdsector.

44% van de Vlamingen is amateurkunstenbeoefenaar. Het **Decreet betreffende de amateurkunsten** erkent **negen landelijke amateurkunstenorganisaties** die elk een discipline (met subdisciplines) ondersteunen. Het gaat om **BREEDBEELD** voor foto, film en multimedia, **Creatief Schrijven** voor schrijven, Danspunt voor dans, Koor&Stem voor koren en vocale muziek, Kunstwerkt voor beeldende kunst, **Muziekmozaïek** voor folk en jazz, **OPENDOEK** voor theater, **VI.BE** voor niet-klassieke muziek en **VLAMO** voor instrumentale muziek. Deze organisaties hebben de **opdracht amateurkunstenaren over heel Vlaanderen en Brussel te stimuleren, informeren, adviseren, ondersteunen en begeleiden**. Dat doen ze door vormingen, feedback en toonkansen te organiseren, maar ze communiceren ook over hun discipline(s), inspireren en zorgen voor een brede bekendmaking van de activiteiten van en voor hun doelgroepen.

Het waren ook deze organisaties die – samen met De Federatie – tijdens de coronacrisis de amateurkunstensector vertegenwoordigden en onderhandelden voor een veilige heropstart. Tegelijk boden ze **ondersteuning** – bijvoorbeeld in de vorm van draaiboeken – en **inspiratie** voor de vele beoefenaars van amateurkunsten die maandenlang niet konden repeteren, spelen, muziek maken, etc. Ook **belendende** sectoren, zoals onderwijs, vonden tijdens de coronacrisis de weg naar de amateurkunstensector. Zo maakten leerkrachten gebruik van de lesmappen van amateurkunstenorganisaties om virtueel met hun leerlingen aan de slag te gaan. Het deeltijds kunstonderwijs deed beroep op de leidraden van de landelijke amateurkunstenorganisaties om hun lessen veilig te organiseren. En voor lokale besturen ontwikkelden amateurkunstenorganisaties inspiratiegidsen en kant-en-klare concepten.

---

¹ Onderzoeksrapport 'Bevolkingsonderzoek amateurkunsten' (2020), UGent.

² DIT DOET ME WAT. *Amateurkunsten in Vlaanderen*. (2020), OP/TIL en De Federatie.

³ Cultuureducatie in de vrije tijd. Tweede veldtekening. (2021), HIVA (KU Leuven).

OPBOUW VAN HET RAPPORT

BEVRAGING VAN DE AMATEURKUNSTENSECTOR

Tijdens de coronacrisis voerde De Federatie – de sectororganisatie van het sociaal-cultureel werk en de amateurkunsten – **drie verschillende bevestigingen** uit bij haar leden, waaronder de negen landelijke amateurkunstenorganisaties. De informatie die de amateurkunstenorganisaties via deze enquêtes bezorgden aan De Federatie, is door hen verzameld via formele en informele bevestigingen bij hun achterban. In **april 2020** peilde de bevestiging naar de eerste effecten van de lockdown: welke acties voorzien organisaties om freelancers te ondersteunen, welke initiatieven zijn er ondernomen om solidariteit en/of creativiteit aan te wakkeren, en welke financiële impact heeft de crisis op de organisaties? Al gauw volgde er een nieuwe bevestiging die vooral gericht was op het aanbod van de organisaties. In **mei 2020** peilde De Federatie naar nieuwe en/of extra vormen van aanbod. Ook de coronagerelateerde kosten, extra investeringen en gederfde inkomsten werden in kaart gebracht.

Ongeveer een jaar later, in **maart 2021**, volgde een voorlopig laatste bevestiging. Deze keer lag de focus op 'Beter tijdens en na corona', nu we een jaar corona konden evalueren. Er werd teruggeblikt op de impact van de coronacrisis op de lidmaatschappen van de organisaties, de aangesloten groepen en de betrokken vrijwilligers. Niet alleen de impact op de landelijke koepels, maar ook op de lokale groepen werd opgemeten. Opnieuw werden ook de coronagerelateerde kosten, investeringen en gederfde inkomsten geïnventariseerd. Verder peilde de enquête naar het welbevinden en de motivatie van de medewerkers, maar ook naar de activiteiten of projecten die volgens de organisaties een verschil hebben gemaakt tijdens de coronacrisis. Er werd gepeild naar de rol die organisaties zichzelf zagen spelen in de economische en maatschappelijke relance. Zonder vooruit te lopen op de feiten, zagen we '**veerkracht**', '**verbinden**', '**welbevinden**', '**samen**', '**inspireren**',... als kernwoorden van de opdrachten van onze sectoren. Tot slot werd ook afgetoetst welke ondersteuning de sectoren verwachten door de Vlaamse Overheid om werk te maken van een maatschappelijk-culturele relance. De resultaten van deze bevestigingen worden gebundeld in de nota "**Groei en bloei na corona. Sociaal-cultureel werk en amateurkunsten met de blik op 2022**".

Het voorbije anderhalf jaar wisselden De Federatie en de negen landelijke amateurkunstenorganisaties bijna maandelijks besognes en praktijken uit via een digitale werkgroep waar corona standaard geagendeerd stond. Ook organiseerde De Federatie over verschillende onderwerpen belondes naar de betrokken organisaties, zoals over de impact van de coronacrisis op de lidmaatschappen en lidgelden, of over de betrokkenheid van vrijwilligers. Tot slot gaven de negen organisaties gericht input voor de thema's die we

in dit rapport bespreken. Ze gaven zowel input voor hun eigen werking, als input voor de werking van lokale groepen, vrijwilligers en individuele amateurkunstenaars.

INVENTARIS VAN PRAKTIJKEN

In het **eerste deel van dit rapport** wordt de verzamelde informatie geïnventariseerd via **vijf pijlers**: veerkracht, alternatieve publieksbenadering, inhoudelijke innovaties, nieuwe zakelijke modellen en kwetsbaarheid. De praktijken worden gecategoriseerd in **tendensen** die we in verschillende disciplines zien terugkeren, telkens geïllustreerd met een aantal voorbeelden. Welke tendensen zullen mogelijks een blijvende impact hebben op de amateurkunstensector? Welke praktijken zouden verduurzaamd moeten én kunnen worden?

BELEIDSAANBEVELINGEN

De analyse van de inventaris geeft aanleiding tot een aantal aanbevelingen voor het beleid. Op welke manier kunnen de geformuleerde tendensen, innovaties en goede praktijken ondersteund worden? We vatten dit samen in het tweede deel van het rapport. We kozen er bewust voor om het aantal beleidsaanbevelingen beperkt te houden en voldoende oog te hebben voor het realiteitsgehalte ervan.

BLIK OP DE TOEKOMST

In het derde deel blikken we vooruit op de toekomst. Ditmaal verzamelen we een resem praktijken, dromen of doelstellingen die we oppikken uit verschillende denkoefeningen en plannen. In september 2020 publiceerden we [‘Richtingaanwijzers voor een ambitieus amateurkunstenbeleid’](#), een lijvige nota die het resultaat is van een maandenlange brainstormoefening over de toekomst van de amateurkunstensector. De maanden nadien werkten de negen landelijke amateurkunstenorganisaties aan **behoefteplannen voor de nieuwe beleidsperiode 2022-2026**. Middenin de urgentie van de coronacrisis waren de amateurkunstenorganisaties met andere woorden verplicht om de blik vooruit te werpen, over praktijk, crisis of belemmeringen heen. We pikken interessante inzichten en doelstellingen uit deze trajecten en presenteren ze ter inspiratie. Ze bieden inzicht in hoe de amateurkunstensector zichzelf wil zien evolueren op middellange termijn, ondanks en dankzij de coronacrisis. Met het DNA van amateurkunsten als hefboom voor de toekomst.

We vatten deze dromen samen in **5 toekomstambities voor de amateurkunstensector anno 2030:**

- De amateurkunstensector staat centraal in een breed en divers cultuurdomein
- Als netwerkspeler zet de landelijke amateurkunstenorganisatie in op innovatie, kennisdeling en impact
- De amateurkunstensector is dé draaischijf voor talentontwikkeling
- De amateurkunstensector is divers en inclusief
- Er is een duurzaam amateurkunstenaanbod van lokaal, over bovenlokaal tot internationaal

DEEL 1 – INVENTARIS VAN PRAKTIJEN IN DE AMATEURKUNSTENSECTOR

1. TWEE ONTWIKKELINGSFASEN

Bij het inventariseren van praktijken valt het op dat elk thema twee ontwikkelingsfasen kent, elk met hun eigen tendensen. Het begin van de coronacrisis stond in het teken van **coronacreativiteit en crisismanagement**. Tijdens de eerste lockdown bleven kunstenaars en amateurkunstengroepen niet bij de pakken zitten. Er werden massaal acties opgezet: van #dansnuwkot over virtual choirs en onlinerepetities tot digitale expo's en talloze webinars. Lockdown linedance, zorgbrieven schrijven, literaire mondmaskers maken, songswapsessies en collectieve zangarrangementen. Organisaties en groepen vonden zichzelf in sneltempo opnieuw uit. De amateurkunstensector deed waar hij goed in is: creatieve oplossingen zoeken. Deze acties zijn vooral gericht op **solidariteit en inspiratie**, als allereerste ondersteuning in de crisis.

In aanloop naar de zomer van 2020 werd een voorzichtige heropstart lang aangekondigd, maar de effectieve heropstart bleef lange tijd uit. Terwijl professionele kunsten stilaan op een veilige manier konden starten met repetities en optredens, bleef dit lange tijd onmogelijk voor amateurkunsten. In deze fase werd duidelijk dat corona nog een tijd ons leven zou beheersen. Bovendien rijpte de idee om de positieve impact van de crisis om te zetten in innovaties. **“Wat leren we uit deze crisis en wat willen we meenemen naar de toekomst?”**. We zien ook dat sommige praktijken uit de eerste fase omgezet worden in innovaties met impact op de toekomst.

Bij elk thema verdelen we de praktijken onder volgens deze twee fasen, aangezien ze een andere impact hebben op middellange termijn:

- Eerste ontwikkelingsfase: crisismanagement gericht op solidariteit en inspiratie
- Tweede ontwikkelingsfase: toekomstgerichte innovaties: wat leren we uit de crisis en wat nemen we mee?

We beschrijven waarom deze ontwikkelingen belangrijk zijn voor de sector en we wegen af of deze verduurzaamd kunnen worden. Vaak werpen we daarbij een blik op praktijken in het verleden om af te wegen in hoeverre innovaties eigen zijn aan het specifieke karakter van de amateurkunstensector.

2. VEERKRACHT

Het behoeft geen uitleg dat de coronacrisis veerkracht vereiste, zowel van de landelijke amateurkunstenorganisaties als van de vele beoefenaars en vrijwilligers in de sector. We benoemen enkel praktijken die getuigen van veerkracht en bekijken wat de impact hiervan is.

Eerste ontwikkelingsfase

- De **maatschappelijke betrokkenheid** was immens en verschillende initiatieven versterkten de **sociale cohesie**: zorgbrieven schrijven, mondklappers maken, online campagnes om #coronacreatief te zijn, kunstchallenges,... Er ging ook aandacht naar de **psychologische en emotionele impact** van de lockdown: sommige landelijke amateurkunstenorganisaties organiseerden belondes met hun leden en met vrijwilligers, ander publiceerden online korte interviews met muzikanten en kunstenaars - "hoe zou het nog zijn met?". Het delen van ervaringen zorgde voor solidariteit en inspiratie.
  - o Koor&Stem lanceerde de **campagne #zinginuwkot**, waarbij er aandacht was voor dirigenten, zangers en zingende kinderen/jongeren. Wekenlang werden er video's gepubliceerd om aan de slag te blijven, reikhalzend uitkijkend naar de dag waarop het opnieuw mocht.
  - o Muziekmozaïek lanceerde **Het kot is van ons!**, een knipoog naar 'De koers is van ons', waarmee de organisatie muzikanten betaald werk bezorgde op het moment dat dit het hardst nodig was. Muziekmozaïek wilde muzikanten 'uit hun kot' lokken om hun artistieke kunnen te delen met andere muzikanten van uiteenlopend niveau. Enerzijds plande Muziekmozaïek een reeks online lessen voor een breed publiek: Open Jazz Masterclasses & Folk Tune Learning Sessies. Daarnaast gaf de organisatie een compositieopdracht voor zowel nieuwe jazzcomposities als folk tunes. Deze open lessen en nieuwe tunes stelde de organisatie ter beschikking voor de brede achterban van amateur folk- en jazzmuzikanten, want ook zij maken allemaal deel uit van het initiatief. Ieder vanuit zijn eigen kot.
  - o VLAMO organiseerde **Samen-solo-filmpjes**; een **mozaïek van muziek**. Elke muzikant nam thuis zijn partij op (audiovisueel). Deze werden vervolgens samen gemonteerd tot één geheel, waardoor de kijker naar een volledig orkest keek. Op die manier bleven heel veel orkesten toch actief. De werking viel niet volledig stil en de banden tussen de muzikanten werden warm gehouden.

Daarnaast werkte VLAMO de toepasselijke actie [We zullen doorgaan](#) uit. VLAMO verspreidde partituren van 'We zullen doorgaan' (Ramses Shaffy). De muzikanten speelden deze tijdens de eerste lockdown elke avond om 20u. vanop hun stoep, als eerbetoon aan de zorgsector en ter ondersteuning van het samenhorigheidsgevoel.

- Om in te zetten op de kracht en de schoonheid van een echte brief, riep Creatief Schrijven 7 december, International Letter Writing Day, uit tot de [Dag van de brief](#). De organisatie moedigde mensen aan om in de pen te klimmen, deel te nemen aan een kettingbriefactie en opnieuw brieven naar elkaar te schrijven. Een veertigtal jongeren tekende in voor het brievenverwenpakket van de jongerenwerking TOTAAL. Het was een bewuste keuze om dit op papier te doen om de jongeren een analogo alternatief aan te bieden tussen de vele uren schermtijd door. Zij ontvingen schrijfoopdrachten van schrijvers en dichters, onder wie Maureen Ghazal, Maarten Inghels, Rand Helawi, Hind Eljadid en Astrid Haerens. De opdrachten waren divers van insteek én genre. Elke brief werd mooi vormgegeven.
  - [Theaterrecyclage](#): OPENDOEK moedigde de gezelschappen en acteurs aan om een stukje van hun uitgestelde of geannuleerde voorstelling te filmen of in te spreken, te recyclen. Zo was hun inzet toch niet voor niets geweest. Deze opnames werden online geplaatst.
- **Ook de solidariteit bleek groot.** Koepels ondersteunden freelancers en kunstenaars door ze opdrachten te geven en zorgden zo voor inkomsten wanneer dat het hardst nodig was.
- VLAMO gaf verschillende compositieopdrachten in het kader van o.a. "We zullen doorgaan". Maar ook voor [Fermate](#), waarbij 180 ensembles hetzelfde werk uitvoerden op evenveel locaties, werd een compositieopdracht gegeven aan twee jonge Vlaamse componisten.
  - Muziekmozaïek: een deel van de middelen die de organisatie anders had geïnvesteerd in projecten, evenementen, lessen en podia, werd vrij gemaakt voor het betalen van artistieke prestaties van muzikanten. Het team zette het initiatief extra kracht bij door er voor een deel onbezoldigd aan mee te werken. Het geld dat hierdoor vrijkwam, ging integraal naar **Het kot is van ons!** en kwam dus rechtstreeks de muzikanten ten goede.

- VI.BE is ook een ondersteunende partner van [LIVE2020](#), het solidariteitsfonds voor de livemuzieksector. Op minder dan een jaar heeft het fonds zo'n half miljoen euro uitgedeeld aan spelers uit het livecircuit, die getroffen zijn door de coronacrisis. Van dj's tot podiumbouwers, van geluidstechnici tot roadies en artiesten uit de niet-klassieke muziek - iedereen verdient onze steun. "Het overleven van de live sector is cruciaal voor de instroom van nieuw jong talent, zonder speelkansen geen nieuw bloed in de sector, (speelkansen is de belangrijkste nood voor de doelgroep van VI.BE). Het solidariteitsfonds steunt onder andere tal van relance initiatieven zodat jong talent kansen krijgt om zich te tonen."
  - Koor&Stem organiseerde eind 2020 een [virtueel kerstkoor](#). Met dit initiatief ondersteunde de organisatie zangers (die met meer dan 400 aanmeldingen kwamen), maar ook de zwaar getroffen cultuursector. Koor&Stem gaf werk aan verschillende cultuurwerkers.
  - Aangezien live optredens niet meer konden, schakelde VI.BE **muziekprofessionals** in om **feedback te geven** op de songs en mixtapes van amateurmuzikanten. Met deze feedback konden artiesten zich achter de schermen verder ontwikkelen en zorgde VI.BE voor een aantal extra betaalde opdrachten voor professionals die op dat moment hun verdiensten zagen verdwijnen. Dit werd gedurende de ganse coronaperiode geregeld herhaald.
  - Kunstwerkt verwijst naar een inspirerend initiatief uit het Gentse: "[Zomersalon. Buy Local](#)". Via dit initiatief konden Gentenaars of kunstenaars die een link hebben met Gent één kunstwerk indienen dat tentoongesteld werd én te koop aangeboden. Voor de tweede editie in 2021 werden er maar liefst 742 kunstwerken ingediend, van zowel amateurkunstenaars als professionals. Op die manier wordt het een solidariteitsinitiatief voor en door kunstenaars in het Gentse circuit.
- Daarnaast werd een aanzet gegeven om na te denken over **wat we meenemen uit de crisis**.
- Creatief Schrijven organiseerde een schrijfpdracht: '[Het leven na corona. Witboek voor een toekomstige samenleving](#)', waarbij schrijvers neerpelden hoe hun post-coronamaatschappij eruit ziet. De beste gedichten, liedteksten, brieven, columns, essays, korte verhalen... werden gebundeld in het witboek 'Als ik morgen wakker word'.

Tweede ontwikkelingsfase

- In aanloop naar de zomer en een mogelijke eerste heropstart, zetten de koepelorganisaties zich in om met het beleid te onderhandelen over haalbare maatregelen. Bovendien stelden ze **disciplinaire draaiboeken** op die het “basisprotocol cultuur” vertalen op maat van groepen en verenigingen. Ze ondersteunden amateurkunstenaars en signaleerden noden en problemen naar het beleid.
  - o De **disciplinaire draaiboeken**, opgesteld door de landelijke amateurkunstenorganisaties, worden verzameld op coronagids.be
  - o Sommige organisaties stelden ook toegankelijke infoposters over de veiligheidsmaatregelen ter beschikking die door lokale groepen konden worden gebruikt, bijvoorbeeld [‘Omdat we elkaar graag zien’](#), de posters van Danspunt.
- Amateurkunstenorganisaties spelen een **rol in de socio-culturele relance en zetten doelbewust in op het opnieuw samenbrengen van amateurkunstenaars** en het mogelijk maken van amateurkunst in coronatijd. Verschillende amateurkunstenorganisaties ondersteunden gezelschappen en groepen door **op maat corona-advies** te geven. Ze zorgden voor begeleiding bij het invullen van de nodige documenten en bij de organisatie van *coronaproof* activiteiten. Zo stimuleerden ze beoefenaars die zich engageren om opnieuw op te starten – ondanks de moeilijke omstandigheden.
  - o OPENDOEK stelde [een inspiratiegids voor lokale besturen en gezelschappen](#) samen om toch theater te maken in coronatijd. Aan de hand van verschillende concepten en een stappenplan van A tot Z – tot zelfs tips om het financiële plaatje te bekostigen – worden lokale besturen aangemoedigd om opnieuw theater mogelijk te maken. Bij een link tussen lokale gezelschappen en lokale besturen ondersteunt OPENDOEK met gratis theateradvies en gratis coaching voor het project.
  - o Danspunt ondersteunde en begeleidde groepen die opnieuw wilden dansen, o.a. met de [online sessies Hoe dan\(s\)?](#). In de periode april-mei 2021 lanceerde de organisatie ook de campagne [‘Zie ons dansen’](#) waarmee ze de dansdrang in beeld brachten. Wie wilde kon een eigen dansclip insturen. De campagne werd afgetrapt op Dag van de Dans met de clip ‘Zie ons dansen’, die bekende en onbekende dansers en makers uit diverse dansstijlen en disciplines samenbracht.

- (Volks)dansen veronderstelt dicht contact. Daarom lanceerde Danspunt het ['Covidproof dansproject'](#): een reeks filmpjes met 9 dansen die een (volks)dansgroep op een veilige afstand van elkaar kan uitvoeren. De uitleg, filmpjes en muziek helpen de dansers op weg.
  - VLAMO zette van in het begin in op het samenhangsgevoel. In de eerste lockdown was er **'We zullen doorgaan'**, waarbij muzikanten elke avond om 20u vanop hun stoep een eerbetoon speelden voor de zorgsector. Bij de herdenking van één jaar corona organiseerde VLAMO **'Fermate'**. 180 ensembles voerden eenzelfde werk uit op evenveel verschillende locaties. Eind september 2021 zal VLAMO een derde keer een dergelijke actie organiseren, met ditmaal de vraag aan volledige orkesten om de twee werken te spelen in de openbare ruimte in hun gemeente. Dit moet het echte **feest van de relance** worden, onder de noemer **'WeerKlank'**. Er werden opnieuw compositieopdrachten gegeven aan twee jonge componisten. "In drie stappen (solo – kleine ensembles – volledige orkesten) laten we de sector toeleven naar het post-coronatijdperk."
  - Onder de noemer [Theater in je buurt](#) ondersteunt OPENDOEK lokale initiatieven over heel Vlaanderen en Brussel en zorgt voor een **nationale promotiecampagne** om de sector meer zichtbaarheid te geven. Een duwtje in de rug in het kader de relance.
- Bij **één jaar corona** sloegen verschillende organisaties de handen in elkaar om stil te staan bij één jaar van afstand. Amateurkunstenorganisaties spelen op die manier een rol in de collectieve rouw en trachten opnieuw verbinding te creëren.
- Kunstwerkt, Ferm en Moving Closer lanceren [Heel het Land](#), met financiële steun van Cera. Een actie die in heel Vlaanderen plaatsvindt, en waarbij organisaties, lokale groepen, allerlei initiatiefnemers een moment of actie konden inplannen ter herdenking van één jaar corona.
  - De herdenking krijgt ook een blijvende plek in het landschap in de vorm van de [Onumenten](#). Dit initiatief ontstaat opnieuw uit een samenwerking, deze keer tussen Kunstwerkt en Moving Closer en Elke Van Hoof. Steden, gemeenten, ziekenhuizen, bedrijven, organisaties,... die een plek of moment van verbinding willen creëren, kunnen samen met de organisatoren een Onument ontwerpen. Dit initiatief kreeg steun van verschillende psychologen, psychiaters en filosofen die het belang van symbolen en rituelen bij verliesmomenten benadrukken. Minister Somers en minister Vandenbroucke zorgden voor bijkomende

financiële ondersteuning. Bovendien komt er ook een Onument in Brussel en in Wallonië.

- **De landelijke amateurkunstenorganisaties zetten kwetsbaarheid om in veerkracht.** Teams gaan hun manier van werken herdenken en willen het niet alleen anders doen maar ook beter.
  - o De medewerkers van BREEDBEELD zijn als team samengekomen om te bekijken op welke manier ze toch een bijdrage konden leveren om met de crisissituatie om te gaan. Ze zochten uit op welke manier ze konden tegemoetkomen aan de noden van hun achterban. BREEDBEELD geeft aan dat bepaalde initiatieven die tijdens de lockdowns tot stand zijn gekomen, de organisatie **verplicht hebben een weg in te slaan waarvoor ze normaal gezien geen (of moeilijker) tijd hadden**. Deze initiatieven zullen in de toekomst doorwerken in de algemene werking van de organisatie.
  - o Koor&Stem is het meest trots op het **constante omdenken** tijdens een nooit geziene crisis die de artistieke bestaansredenen van de organisatie zelfs dreigde onderuit te halen. Noodgedwongen werden technologische mogelijkheden verkend waarop in de toekomst verder zal worden ingezet: een eenvoudiger platform, nieuwe vormen van leren, een groter bereik...
  - o VI.BE geeft aan dat de omschakeling van **werken nieuwe opportuniteiten** met zich meebracht. "Online vergaderen werd de norm, er werd geen tijd verloren met pendelen... Daardoor kon het team dubbel zoveel werk verzetten voor haar achterban."

Verduurzaming van deze praktijken?

Technologische innovaties

Disciplines die traditioneel in groepsverband worden beoefend hebben geëxperimenteerd met repetities en optredens op afstand. Het vele werk dat werd verricht -door bijvoorbeeld het monteren van aparte opnames- mondde uit in een **technologische innovatie – MUSIC BOX**. Hoewel iedereen verlangt naar fysiek samenkomen, is de idee dat repeteren altijd fysiek samen moet gebeuren intussen 'pre-corona' en er zal in de toekomst steeds meer vanop afstand muziek gemaakt worden.

Act local én denk groot

Daarnaast ontstonden er **collectieve acties** – zoals Fermate – waarbij op hetzelfde moment op verschillende plekken in de openbare ruimte hetzelfde stuk werd gespeeld of gezongen. We zagen dit tijdens de coronacrisis in verschillende gedaantes weerkeren. Het besef dat je niet letterlijk fysiek samen hoeft te zijn om een grote collectieve actie op poten te zetten is iets dat zeker wordt meegenomen naar de toekomst. Het maakt activiteiten en acties op grotere schaal mogelijk.

De kracht van deelmodellen

Tot slot zien we in verschillende acties dat organisaties en individuen uit verschillende sectoren elkaar vinden – zoals bij Heel het land of Onumenten. Het bijzondere aan deze samenwerkingen is dat er een **deelmodel wordt gecreëerd waaraan organisaties, individuen, lokale besturen, bedrijven, ziekenhuizen... een eigen actie kunnen ophangen**. Bovendien ziet ook de overheid hierin kansen en wordt er voor extra financiële ondersteuning gezorgd, zodat deze acties bijvoorbeeld over heel het land georganiseerd kunnen worden. Deze samenwerkingen leggen de potentie van **geïntensifieerde en diverse samenwerkingsmodellen voor de toekomst bloot**.

3. ALTERNATIEVE PUBLIEKSBERADERING

Tijdens de coronacrisis kon het (amateur)kunstenaanbod niet op de “normale” manier het publiek bereiken. Optreden was niet mogelijk, publiek kon niet samenkomen, fysieke beleving was uitgesloten. En dat was lastig, want amateurkunstenaars vinden hun waarde niet alleen in het artistieke of het educatieve aspect, maar ook in het **sociale gebeuren**. Eigen aan de amateurkunstensector is de **zeer nabije en laagdrempelige plekken van uitvoering**: in buurten, wijken, lokale zalen en publieksplekken,... Het genieten van het aanbod is ook voor de (zeer diverse) publieken dikwijls een sociaal gebeuren bij uitstek (én, zo blijkt ook uit het eerder vermelde bevolkingsonderzoek van de UGent, een significante opstap voor verdere kunstparticipatie). We zagen reeds dat de amateurkunstensector uitblonk in veerkracht en alternatieve manieren vond om tóch samen te kunnen spelen, musiceren, etc. Ook om het publiek te bereiken zochten en vonden ze alternatieve manieren. Wat leverde dat op? En welke innovaties zullen ook in de toekomst behouden blijven?

Eerste ontwikkelingsfase

- Bijna meteen na het aankondigen van de lockdown werd het **aanbod massaal gedigitaliseerd**: vormingen, wedstrijden, podcasts, tentoonstellingen, repetities, voorstellingen, etc. vonden tijdens de coronacrisis online plaats.
  - o [Atelier in Beeld](#) (het open atelierweekend georganiseerd door Kunstwerkt) ging noodgedwongen online door – de gloednieuwe website atelierinbeeld.be werd ingezet om alle ateliers in beeld te brengen. Bovendien werd er een blogpagina opgericht waar verschillende interviews, foto's en reportages te zien waren (in totaal 50 artikels). Er was een **brede mediacampagne** met De Standaard, Bruzz, Radio 2 en Canvas. Ook werden er **in het straatbeeld** affiches verspreid waarop ateliers te zien zijn. Op die manier kon het brede publiek toch “op bezoek” in de ateliers van verschillende kunstenaars.
  - o Via het online platform [Beeld](#) organiseerde Kunstwerkt gedurende de coronaperiode **3 open calls** – brede open oproepen om online beeld werk in te dienen. Er werd online gejureerd om tot een selectie te komen van te werken die dan weer wél live getoond werden. Die expo's hadden veel succes want vielen in periodes waarin andere activiteiten vaak nog niet konden doorgaan. Het gaat om de projecten [Oooh](#) (over verwondering), [Op Eigen Hout](#) (n.a.v. het Van Eyckjaar) en [Dive into Mankind](#). Deze **hybride projecten** (online calls – offline expo's) liepen telkens in partnerschap met andere organisaties liepen, zoals Z33, Stichting Ijsberg, Netwerk Aalst, M Leuven, Cera, etc.
  - o VI.BE: “Het presentatiemoment van [Music Is The Answer](#), het inspiratiebad voor iedere gemeente en stad die wil inzetten op de kracht van muziek, was een voorbeeld dat we ook online waardevolle en leerrijke inspiratiemomenten kunnen organiseren. Met het oog op de toekomst is dit een piste om verder in te zetten op een gevarieerd aanbod.”
  - o Creatief Schrijven organiseert in het kader van het [Basisjaar Literair Schrijven](#) auteurslezingen, waarbij bekende auteurs inzage geven in hun interne schrijfkeuken. Omwille van corona werden de lezingen online gehouden. Bovendien werden ze opengesteld voor een breder publiek en niet enkel voor de studenten van het Basisjaar en dat met groot succes. Waar de organisatie bij een fysieke auteurslezing een tiental extra tickets verkochten, waren dat nu telkens meer dan 100 mensen die een ticket kochten en de lezing online volgden. Het waren maandelijks momenten die voor verbinding onder

individuele schrijvers zorgden. In de toekomst blijft Creatief Schrijven de lezingen online aanbieden.

- Ook de jaarlijkse [Schrijfdag](#) van Creatief Schrijven vond online plaats. Meer dan 260 mensen kochten een ticket en namen deel aan een online Schrijfdag in een virtuele omgeving die sterk inzet op beleving en verbinding. Uit de evaluatie blijkt dat 60% van de aanwezigen het fijn zou vinden als ze ook na corona konden deelnemen een hybride Schrijfdag, met de mogelijkheid om zowel ter plaatse als thuis workshops, lezingen, info- en feedbacksessies te kunnen bijwonen.
Dat interactie met het publiek ook online kan, bewezen de online edities van het open podium [De Spreekende Ezels](#), o.a. in samenwerking met Spotlight, het digitale podium van de Arenbergschouwburg. Mensen konden filmpjes insturen en op die manier hun talent tonen. Door die filmpjes samen te brengen in een online live show die inzet op interactie met het publiek (via Facebook) werden er momenten van verbinding gecreëerd.
  - OPENDOEK organiseert [Fata Urbana](#) online – naast het reguliere vormingsaanbod dat ook gedigitaliseerd werd via Facebook Live, Zoom, Livestorm... In het kader van Fata Urbana organiseerde OPENDOEK 3 webinars over het gebruik van vertelkunst in lessen voor NT2-studenten. Op die manier boorde OPENDOEK een volledig nieuw publiek aan, namelijk de NT2-docenten.
  - [VI.BE](#) verving tijdens de zomer het publieksgericht vormingsaanbod door een vijfdaagse webinar over het releasen van muziek. Door het succes wordt dit een blijver voor de toekomst.
  - VLAMO organiseerde een virtuele solistenwedstrijd: [VIRTUOSO](#). 800 deelnemers stuurden een filmpje in. Deze filmpjes werden, per instrumentengroep en afdeling, beoordeeld door een jury.
-
- **Online platforms en community's boorden** → op [Azertyfactor.be](#), [VI.BE platform](#) en [BEELD.BE](#) konden creatievelingen hun ei kwijt. Deze platformen bestonden al maar de coronacrisis betekende – zeker voor het nieuwe BEELD.BE – een grote boost. Amateurkunstenaars konden via een dergelijk platform andere beoefenaars leren kennen, deelnemen aan kansen en leren van elkaars werk. Opmerkelijk waren ook de getuigenissen over eenzaamheid en het gebrek aan sociaal contact die hun weg vonden naar de teksten op Azertyfactor.be. Het platform bleek een graadmeter van wat er leefde in de maatschappij.

- **De (digitale) workshops/lespakketten** die de landelijke amateurkunstenorganisaties aanbieden, werden tijdens de coronacrisis gebruikt door leerkrachten of docenten die hun online les creatiever wilden aanpakken.
  - o Met '[Fotografie = kinderspel](#)' laat BREEDBEELD kinderen via allerlei video-opdrachten op een speelse manier kennismaken met fotografie. Aanvankelijk was het de bedoeling om kinderen/jongeren actief met fotografie te laten kennis maken en hen tijdens de lockdown creatieve uitdagingen voor te schotelen. Voor BREEDBEELD was dit een testcase om een werking naar kinderen uit te werken. Na veel positieve feedback van leerkrachten die dit gebruikten in hun online lessen werd er beslist om verschillende testcases op te zetten met leerkrachten om zo te werken naar een lespakket (i.s.m. Cultuurconnect en Cultuur in de spiegel).
  - o Creatief Schrijven organiseerde twee webinars voor schrijfdocenten die op zoek gingen naar methodieken en tools om op een interactieve manier online schrijfles te geven.
  - o In het kader van [Fata Urbana](#) organiseerde OPENDOEK 3 webinars over het gebruik van vertelkunst in lessen voor NT2-studenten. Op die manier boorde OPENDOEK een volledig nieuw publiek aan, namelijk de NT2-docenten.

Tweede ontwikkelingsfase

- (Amateur)kunsten vinden de weg naar **televisie** in **samenwerkingen met VRT**. De [Week van de Belgische Muziek](#), waarbij de week van 8 tem 14 februari 2021 volledig in het teken stond van muziek van eigen kweek was een samenwerking van VI.BE EN VRT. De [Dag van de Dans](#) had een programma op Podium 19, mede onder impuls van Danspunt.
  - o Ook de digitale editie van [Atelier in Beeld](#) vond de weg naar de media: er werd een **brede mediacampagne** georganiseerd met medewerking van De Standaard, Bruzz, Radio 2 en Canvas. Bovendien verschenen er in het straatbeeld affiches waarop ateliers te zien waren. Op die manier zorgde Kunstwerkt ervoor dat het brede publiek toch "op bezoek kon" in het atelier van verschillende kunstenaars.
- De nieuwe samenwerkingsmodellen die eerder al werden geïllustreerd – zoals Heel het land en de Onumenten – bereiken publiek dankzij een **samenwerking met lokale besturen**. Hetzelfde gold voor [Podcast Het Bankje](#), een programma waarop lokale

besturen konden intekenen. OPENDOEK bracht dialogen tot bij het publiek – i.s.m. met Creatief Schrijven en Kunstwerkt – via een podcast die mensen konden beluisteren op een bankje in hun stad of gemeente. In de zomer van 1 juli tem 30 september 2020 was de podcast met 20 originele dialogen te beluisteren in meer dan 100 steden en gemeenten in Vlaanderen. Ook in 2020 was de podcast al te beluisteren. Daarnaast werkte OPENDOEK ook **een smartphonespel** uit – ‘Het genootschap van de vreemde vogels’ i.s.m. 10 steden en gemeenten, en zorgden ze voor **coronaproof theaterweekends** op drie verschillende locaties in Vlaanderen. De wisselwerking tussen lokale besturen en OPENDOEK zorgde ervoor dat er in de zomer van 2021 [Toch Theater](#) was.

Verduurzaming van deze praktijken?

Nieuwe publieken via nieuwe digitale tools

De **digitalisering** van een deel van het aanbod zal blijven, omdat via deze weg al dan niet bewust een **nieuw publiek** werd bereikt. Deze digitalisering veronderstelt echter wel een andere manier van organiseren, communiceren én een ander verdienmodel en heeft dus een impact op de werking van de organisaties. Tegelijk betekende de digitalisering voor sommige projecten de **start van een langer traject**, zoals het geval was bij de lespakketten van BREEDBEELD. Leerkrachten vonden digitaal hun weg naar de amateurkunstenorganisatie wat ervoor zorgt dat er nu samen met de onderwijssector een innovatief online leeraanbod ontwikkeld wordt. Hoe dan ook zorgde de verkenning van technologische mogelijkheden ervoor dat er ook in de toekomst blijvend op zal worden ingezet. Technologische vernieuwingen zorgden bijvoorbeeld voor een eenvoudiger platform, een groter bereik en nieuwe vormen van leren, zoals **hybrid learning** waarbij een deel online en een deel offline plaatsvindt.

Win-win-netwerken met lokale besturen

Ook de samenwerkingsmodellen met lokale besturen, waarbij een gedeeld aanbod wordt gecreëerd, hebben toekomstperspectief. **De amateurkunstenorganisaties hebben de know how in huis om een participatief aanbod te ontwikkelen**. De lokale besturen kunnen daarop intekenen en brengen op die manier het aanbod bij lokale beoefenaars en geïnteresseerden. Doordat dit samenwerkingsmodel op zo'n korte tijd een boost heeft gekregen en succesvol is gebleken, biedt dit een **duurzaam model van publieksbenadering**. Het brengt de stad of gemeente en de amateurkunstenorganisaties dichterbij elkaar, en brengt een nieuw publiek voor de amateurkunstenorganisaties.

De amateurkunstenorganisatie is al langer een **netwerkspeler** die verbindingen legt over disciplines, sectoren en beleidsniveaus maar het lijkt erop dat de coronacrisis deze positie

noodgedwongen heeft verstevigd. Niet alleen in het organiseren van bijvoorbeeld projecten in samenwerking met andere organisaties en lokale besturen nemen ze hun verbindende rol op. We zien dit ook bij het overleggen met overheden over de coronamaatregelen en het **netwerken met de professionele kunsten in de Crisiscel Cultuur**. De landelijke amateurkunstenorganisaties hebben zich meer dan ooit opgeworpen als aanspreekpunt en uithangbord van hun discipline, en als verbindende actor voor organisaties, sectoren en beleidsniveaus.

Samenwerkingen met de media

Tot slot hopen we dat de **samenwerkingen met VRT** een kantelpunt betekenen. In deze samenwerking schuilt immers erkenning van de expertise en kwaliteit van de amateurkunsten als sector. Groepen en beoefenaars konden zich via nationale televisie – en andere media - tonen aan een breed publiek. Met de kennis dat er meer dan **2 miljoen beoefenaars** en meer dan 10.000 groepen actief zijn in Vlaanderen, heeft dit een grote impact op de zichtbaarheid van de sector.

4. INHOUDELIJKE INNOVATIES

Uit het bevolkingsonderzoek naar amateurkunsten in Vlaanderen (UGent, 2020) blijkt dat amateurkunstenbeoefenaars verschillende motieven hebben om aan amateurkunsten te doen. Het **ontwikkelen van de eigen artistieke talenten** is een belangrijke stimulans om aan amateurkunsten te doen. Maar minstens even belangrijk is het **sociale aspect** ervan: het samen spelen, zingen, repeteren... Amateurkunsten worden gekenmerkt door drie componenten die steeds in meer of mindere mate een rol spelen in de beleving: het creatieve, het educatieve en het sociale aspect. Dat betekent dat niet alleen de benadering van het publiek moest innoveren tijdens de coronacrisis, maar ook de amateurkunstenbeoefening zelf. Daarbij komt dat de heropstart van de amateurkunstensector langer werd uitgesteld dan bij de professionele kunsten. Professionele kunstenaars konden reeds op een beperkte manier repeteren, lang voordat amateurkunstenaars opnieuw samen konden komen. Dus ging de amateurkunstensector op zoek naar oplossingen.

Eerste ontwikkelingsfase

- Vooral in de disciplines waar er traditioneel in groep wordt beoefend, waren inhoudelijke innovaties noodzakelijk doordat samenkomen niet kon. Om de grote diversiteit aan beoefenaars en publieken te kunnen aanspreken, was er **geen 'one size fits all'-aanpak**. Zo vonden inhoudelijke innovaties soms hun weg via eenvoudige kanalen, dan weer ontstonden ze door **verkenning van technologische mogelijkheden**.
  - o Theatergroepen maken hoorspelen die via internet of radio uitgezonden worden.
  - o Theaterdialogen worden via podcast aangeboden. (Bv. podcast 'Het Bankje')
  - o Dichters brengen hun poëzie aan de telefoon (Bv. 'Dichters van Wacht' waarbij dichters via telefoon hun teksten brachten) of via 'balkonnades' op veilige afstand van de toehoorder
  - o Muzikanten werkten internationaal samen aan het schrijven van songs die via streaming konden gevolgd worden: [Excite](#) project.

- Evenementen in alle disciplines vonden online plaats of **in de publieke ruimte**, waardoor de aard ervan innoveerde. Ook leidde dit vaak tot andersoortige samenwerkingsvormen.
  - o De resultaten van de **BREEDBEELD fotowedstrijd** werden in samenwerking met Natuur en Bos in [Bosland](#) in Limburg getoond. "Onze eerste stappen met openluchtexpo's hadden we reeds gezet maar de corona-maatregelen inspireerden ons om de lijn resoluut door te trekken en naar de **publieke ruimte** te trekken. Ook in 2021 zet BREEDBEELD in op expo's in de publieke ruimte om zo ook een breder publiek aan te trekken".
  - o [Code Dans](#): Danspunt riep in 2020 dansers op om creaties te maken voor buitenlocaties. Met de ondersteuning van Danspunt werden er uiteindelijk 50 voorstellingen **op unieke locaties** getoond, zoals een skatepark, een strand of een stadsplein. Via www.codedans.be kan het publiek raadplegen welke voorstellingen in de buurt plaatsvinden. Tegelijk daagt Code Dans de dansmaker uit om een creatie te maken **buiten de comfortzone** en niet in de klassieke podium- en theatercontext. Danspunt ondersteunt nieuwe creaties met artistieke en productionele ondersteuning, en voorziet ook een financiële boost tot 3000 euro.

- **Iedereen Zingt ON AIR:** “Zuidgeluid vzw gaat elk jaar een traject aan van 10 weken waarbij Antwerpse scholen ondergedompeld worden in de wereld van het zingen. “Normaal sluit zo’n traject af met een groots concert in deSingel, maar dat kon door corona niet. Een volledig nieuwe format met een [hippe tourbus](#) werd ontwikkeld. De diversiteitscontext in Antwerpen maakt het project in normale werking al niet gemakkelijk. Door out-of-the-box te gaan denken tijdens corona heeft men een coronaproof alternatief gevonden dat aansluit bij diezelfde moeilijke context. Vernieuwend is vooral de **digitalisering** en de **technologie** die ingezet werd om het coronaproof te maken.” Het idee van de tourbus ‘Iedereen Zingt’ wordt mee opgepikt in het voortraject [‘De Koorvlam’](#) van de World Choir Games.”

- In het amateurkunstenveld
  - Onder de noemer [‘Down the Stream Festival’](#), brachten CC Nova en het lokale Pig Parade Records de digitale en fysieke wereld samen. Er werden optredens vanuit CC Nova rechtstreeks naar de Wetterse cafés, huiskamers en een groot scherm in het park gestreamd. Op die laatste locatie stonden artiesten klaar om de uitgezonden optredens muzikaal aan elkaar te rijgen. Het was een frisse wind in een periode waarin de livestream-moeheid al eens durft toe te slaan. Daarbij liet ‘Down the Stream Festival’ de keuze aan haar publiek, om het festival te volgen waar het verkoos. De samenwerking tussen deze partners is gebleven.

  - In Genk brachten ze muziek tot aan je voordeur. Het [30/30/30](#)-concept, waarbij Stad Genk lokale talenten naar de huiskamers brengt, ging dit jaar door in een aangepaste (coronaveilige) vorm. De artiesten speelden ditmaal niet in huis, maar op de stoep. Daarbij werd elke artiest begeleid door een Genkse coach, die samen met hen op pad ging. Deze optredens waren een enorme opsteker voor de artiesten zelf en zette aan tot gesprek en interactie. Iets waar het in deze tijden toch te vaak aan ontbrak. Er gaan stemmen op dat Stad Mechelen aan de slag wil gaan met de vrijgekomen subsidies van Maanrockrally. Die willen ze herbesteden aan lokale organisatoren die aandacht hebben voor livemuziek en lokaal jeugdig talent. Die subsidies komen meer dan gelegen; ze zullen worden ingezet om coronaproof te organiseren, het verlies aan inkomsten op te vangen en lokaal talent opnieuw speelkansen te bieden.

  - [TIET, theater in een tuin](#), was een initiatief van Code vzw die monologen bracht in tuinen in verschillende steden en gemeenten. In de regio Waas

en Dender stampten ze een initiatief uit de grond waarbij liefhebbers theaterdialogen brachten op de deurmat. Gezelschappen dachten creatief na hoe ze theater tot bij de mensen kunnen brengen.

- Het idee van **gelijktijdig een werk spelen op verschillende locaties** ('We zullen doorgaan' uit eerste lockdown) kreeg bij VLAMO een verder vervolg in '**Fermate**', waarbij 180 ensembles eenzelfde werk (weer een compositieopdracht van VLAMO) uitvoerden op evenveel verschillende locaties. "Eind september doen we dit een derde keer, maar dan voor de volledige orkesten. We gaven compositieopdrachten aan twee jonge Vlaamse componisten. We zullen onze orkesten oproepen om op 19 september deze twee werken te spelen, ergens in de openbare ruimte in hun gemeente. Dit moet het echte **feest van de relance** worden, onder de noemer [WeerKlank](#). In drie stappen (solo – kleine ensembles – volledige orkesten) laten we de sector toeleven naar het post-coronatijdperk".

Tweede ontwikkelingsfase

- OPENDOEK investeerde in de **aankoop van professioneel materiaal voor een studio** van waaruit webinars, workshops en infosessies kunnen gegeven worden. Dit materiaal kan tevens ingezet worden voor het **live streamen** van voorstellingen. Deze investering stimuleert het amateurtheater om ook in de toekomst verder in te zetten op technische ontwikkelingen. Ook andere amateurkunstenorganisaties experimenteerden met technologische innovaties, zowel ten gunste van hun eigen aanbod als ter inspiratie voor en ondersteuning van praktijken in het veld.
- Een aantal amateurkunstenorganisaties beheren een bibliotheek van theaterteksten of partituren. Tijdens de coronaperiode werd een aanzet gegeven om dit materiaal te digitaliseren. Ook werd onderzocht welke technische toepassingen het toelaten om op een correcte manier deze werken online uit te lenen. OPENDOEK pionierde met de digitalisering van [Theaterbib](#) en maakt zo meer dan 17.000 teksten online raadpleegbaar. De digitalisering leidde ook tot **digitale leescomités** en zette groepen aan om op een andere manier 'samen' te lezen en over het repertoire te reflecteren.
- Het massale online repeteren (en de daarbij horende 'vertraging') zorgt ervoor dat de **amateurmuzieksector de handen in elkaar slaat voor de creatie van [MUSIC BOX](#)**, een **innovatie die het mogelijk maakt om vanop afstand online te repeteren**. Het onderzoekscentrum Imec en Koor&Stem sloegen de handen in elkaar met VLAMO,

Muziekmozaïek, VI.BE en WISPER). Deze innovatie die ontstond vanuit de amateurkunstensector kan ook breed gebruikt worden in de professionele sector en zal ongetwijfeld ook internationaal zijn weg vinden. De organisaties vonden financiering voor MUSIC BOX bij de Koning Boudewijnstichting (projectlijn 'GoDigit') en het kabinet van minister Crevits. Imec ondersteunde via personeelsinzet.

Verduurzaming van deze praktijken?

De activiteiten in de amateurkunstensector **innoveerden in diverse richtingen**.

Verder innoveren op individuele beleving van groepsactiviteiten

Eenzijds zien we dat disciplines die traditioneel in groep worden beoefend (en/of beleefd) via digitalisering of het gebruik van technologie toch kunnen plaatsvinden, mits enkele aanpassingen. Zo innoveert een theaterstuk tot hoorspel, worden gedichten via de telefoon voorgedragen of zien we dialogen in podcasts tot leven komen. Sommige van deze vernieuwingen zullen blijven, andere zorgen voor een **doorontwikkeling**. Zo sloegen verschillende organisaties de handen in elkaar om een oplossing te ontwikkelen voor het online repeteren. Dat resulteerde in een technologische innovatie – **MUSIC BOX** – die niet alleen door de amateurkunstensector, maar **ook door de professionele kunsten gebruikt** kan worden.

Nieuwe formats: durven doordenken op nieuwe vragen

Anderzijds zien we dat het zoeken naar alternatieve publieksbenadering – omdat het publiek niet fysiek aanwezig kon zijn bij de voorstelling, expositie, optreden enz. – ook zorgt voor **inhoudelijke innovaties**. Het exposeren in de publieke ruimte – *en plein nature* zelfs – trekt niet alleen een nieuw publiek maar innoveert de manier van exposeren. Hoe zorg je ervoor dat werken niet alleen coronaproof maar ook *natureproof* in weer en wind kunnen tentoongesteld worden? Hoe trek je de aandacht van voorbij fietsende toeristen? Hoe breng je je boodschap over naar een vrijblijvend publiek?

Exposeren in de publieke ruimte is een manier om een nieuw publiek tot bij kunst en cultuur te brengen. De coronacrisis zorgde echter vaak ook voor de omgekeerde beweging: **hoe brengen we kunst en cultuur op een veilige manier tot bij het publiek?** De vele stoepconcerten die werden georganiseerd zijn daarvan een voorbeeld. Maar ook de tourbus van 'Iedereen Zingt' brengt het aanbod tot bij het publiek thuis, en maakt het bovendien makkelijker om een minder evident publiek te bereiken. De tourbus is het resultaat van een dubbel vraagstuk: hoe kunnen we de activiteit coronaproof organiseren

én hoe kunnen we een divers publiek bereiken.

Combinatie van online en offline

Tot slot zien we meer en meer **hybride modellen** ontstaan waarbij online en offline gecombineerd worden. In de toekomst zal deze hybride vorm ongetwijfeld verder verkend worden, aangezien organisaties aangeven dat het publiek dit smaakt.

5. NIEUWE ZAKELIJKE MODELLEN

De landelijke amateurkunstenorganisaties zijn dienstverlenende organisaties. De ondersteuning van amateurkunstenaars en groepen is hun decretale opdracht (en vormt dus niet de basis van een verdienmodel). Dat betekent dat amateurkunstenorganisaties hun ondersteuningsaanbod zelden op directe wijze met winst gaan vermarkten naar hun rechtstreekse doelpubliek, nl. de amateurkunstenaars en groepen of verenigingen die draaien op vrijwilligers. Zakelijke modellen zijn met andere woorden op een andere leest gestoeld. Zakelijke innovaties, vormen van vermarkting en aanvullende financiering situeren zich vooral op het vlak **organisatiecultuur**, in **innovaties die gedeeld worden** met andere organisaties en sectoren, het diversifiëren van de financieringsmix en een **aanbod** dat ontwikkeld wordt **op maat** van bepaalde sectoren, besturen of bedrijven.

Verder onderzoeken we ook in welke mate de ondersteunende maatregelen door de overheid impact hebben gehad op de amateurkunstensector en door welke kanalen de innovaties vooral ondersteund werden.

Eerste ontwikkelingsfase

- Het aanbod is massaal gedigitaliseerd (van online cursussen en workshops, over concerten en expo's tot ondersteuning op maat). **Een digitaal aanbod vergt een ander verdienmodel** dan een fysiek aanbod. Uit de praktijk blijkt dat een digitaal aanbod een ander publiek kan bereiken, maar tevens weten we dat de betalingsbereidheid lager is. Sommige organisaties experimenteerden met een **"pay-what-you-want"-principe**. Daarnaast bleek uit de coronabevragingen van De Federatie dat 78% van de landelijke amateurkunstenorganisaties extra kosten hebben gemaakt om digitale activiteiten mogelijk te maken (vooral voor de aankoop van materiaal). Hoe dan ook zal een deel van het aanbod digitaal blijven of zullen er hybride vormen voortgezet worden. Het wordt uitzoeken welk verdienmodel hier tegenover zal staan.

- **Landelijke amateurkunstenorganisaties zorgden uit solidariteit voor extra opdrachten voor freelancers en kunstenaars wanneer dat het hardst nodig was.** Een niet te verwaarlozen deel van de professionele kunstenaars zijn aan de slag in de amateurkunstensector, bijvoorbeeld als docent, dirigent, choreograaf of regisseur. Aangezien de amateurkunstensector langer dan de professionele kunsten moest wachten om opnieuw op te starten, had dit ook repercussies voor het inkomen van professionele kunstenaars. Amateurkunstenorganisaties bleven niet lijdzaam toekijken: ze organiseerden online vormingen, repetities en concerten en gaven verschillende (compositie-)opdrachten aan freelancers. Op die manier droeg de amateurkunstensector bij aan de ondersteuning van professionele kunstenaars tijdens de crisis. Ook het **solidariteitsfonds LIVE2020** werd mee ondersteund door de amateurkunstensector. Diverse amateurkunstenaars deden hun duit in het zakje door het verkopen en/of veilen van foto's, kunstwerken, inkomsten van live streams, donaties, eigen ontworpen merchandising ...

- Verschillende amateurkunstenorganisaties ontwikkelden een **aanbod dat verder gedeeld kon worden**, zowel door collectieven, andere organisaties of zelfs lokale besturen. Op die manier maken ze van een specifiek product en/of aanbod een gemeenschappelijk goed in de filosofie van de "commons". Deze vorm van vermarkting zorgt voor een bredere bekendheid van de discipline, een breder publiek en biedt ondersteuning op het lokaal niveau. Deze vermarkting is met andere woorden vooral bedoeld ter ondersteuning en bekendmaking (letterlijk: het sterker "in de markt" plaatsen en daardoor de impact vergroten), en niet gericht op financieel gewin. Bovendien past deze 'service' binnen de rol die de amateurkunstenorganisaties opnemen als netwerkspeler.
  - o Bibliotheken, zoals bijvoorbeeld [TheaterBib](#), worden digitaal beschikbaar en gebruikt door bijvoorbeeld leescomités
  - o OPENDOEK ontwikkelt een aanbod om '[Toch Theater](#)' te kunnen spelen, a.h.v. verschillende concepten waarop steden en gemeenten kunnen intekenen.
  - o In samenwerking met partners ontwikkelt Kunstwerkt [Heel het Land](#) en '[Onumenten](#)', ook een format waarvan organisaties, individuen, bedrijven, lokale besturen, etc. gebruik van kunnen maken. Kunstwerkt beproefde dit concept al met 'Buren bij Kunstenaars' dat hervormd werd tot 'Atelier in Beeld'.
  - o VLAMO verspreidde in verschillende fasen van de coronacrisis **composities** die – afhankelijk van de virologische situatie – solo, in kleine bezetting of met volledig orkest konden gespeeld worden.

- BREEDBEELD creëerde met "[Fotografie = kinderspel](#)" een aanbod om kinderen tijdens de *lockdown* met fotografie te laten kennismaken. Dit werd gedeeld met leerkrachten die het in hun digitale lessen gebruikten. In het verleden ontwikkelden ook andere amateurkunstenorganisaties reeds lespakketten die vrij gebruikt konden worden door leerkrachten, zoals de lesmappen poetry slam of video poem van Creatief Schrijven. Of de doekoffer 'Van Toeten noch Blazen' die bij VLAMO ontleend kan worden.
- Danspunt bezet de stad Kortrijk met het rondtrekkend festival [DANSSTORM](#). De organisatie roept dansende inwoners op om mee te programmeren en te organiseren. Via dit participatief project wil Danspunt voor één weekend de stad overnemen met *coronaproof* voorstellingen, workshops, initiaties en toonmomenten. Via infomomenten, inspirerende voorbeelden en hulplijnen worden de lokale initiatiefnemers ondersteund door Danspunt..
- Danspunt reed tijdens corona met [CONVOI](#) – een rondreizende dansmobiel - uit naar kwetsbare buurten en wijken in heel Vlaanderen. I.s.m. Cirq vzw werd er live radio en televisie gemaakt voor en door de buurtbewoners, onder de noemer '[Blokbusters](#)'. Dit zal ook na corona een vervolg kennen.

Het ontwikkelen van een aanbod of specifieke praktijken **op maat van een specifieke sector of partner** is niet nieuw in het amateurkunstenveld. We zien dat amateurkunsten wel vaker een **katalysator** blijken voor bepaalde innovaties die niet alleen plaatsvinden binnen de amateurkunstensector maar vaak ook daarbuiten. Dat past in de decretale functie en de rol van netwerkspeler en bruggenbouwer die de landelijke amateurkunstenorganisaties spelen in het landschap. Enkele voorbeelden uit het verleden:

- De [Stem van Ons Geheugen](#) (Koor&Stem) is een zangproject met mensen met dementie, in samenwerking met het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, WZC Den Olm, HIK Volwassenenonderwijs en Cera.
- [Muziek uit Mijnen Tijd](#) (VLAMO) i.s.m. woonzorgcentra in 10 verschillende regio's in Vlaanderen
- Via de [alternatieve leercontext](#) leggen DKO-leerlingen een deel van hun opleiding af in een plaatselijke amateurkunstenvereniging. Onder impuls van de amateurkunstensector werd deze vorm van 'werkplekieren' decretaal verankerd in het DKO-decreet van 2018

- [Seeing the Unseen](#) (BREEDBEELD) is een inspiratiedag over fotografie en film voor slechtzienden. De lijst van partners is lang: o.a. Blindenzorg Licht en Liefde, Demos, Konekt, AP Hogeschool en FOMU.
  - Creatief Schrijven werkt samen met VFG het initiatief '[Inktvis, een zee van verhalen uit](#)'; specifiek voor mensen met een beperking of langdurige ziekte. Dit project liep door tijdens corona. Er werden nieuwe online lessen gelanceerd en nieuwe schrijfcoaches betrokken.
  - Met [Project V](#) organiseert OPENDOEK een doorlopend vakantietheaterproject voor kwetsbare jongeren, in samenwerking met vzw HSA en met de expertise van Iedereen Verdient Vakantie.
  - Met de publicatie '[Eigendraads](#)' geeft Danspunt inzicht in de wereld van inclusieve dans. Dit project kwam tot stand in samenwerking met Platform-K, Demos en de dansopleiding van het Conservatorium AP Antwerpen.
- Amateurkunstenorganisaties gingen voor de financiële ondersteuning van corona-initiatieven niet alleen te rade bij de traditionele kanalen binnen het Vlaamse cultuurbeleid. Als we de **financieringsmix** bekijken, zien we personeelsinzet en **financiering uit verschillende sectoren, beleidsdomeinen en fondsen**. Zo zien we dat onderzoekscentra en hogescholen – zoals Imec of AP Hogeschool – personeelsinzet en expertise delen. Ook fondsen als de Koning Boudewijnstichting of de coöperatie Cera ondersteunen deze projecten financieel. Verder zien we dat de amateurkunstensector ook middelen zoekt en vindt in andere beleidsdomeinen: ministers Crevits, Somers en Vandenbroucke ondersteunden projecten die tijdens de coronacrisis inzetten op innovatie en maatschappelijke betrokkenheid. Bovendien krijgen de initiatieven **ook weerklank buiten de sectorale en regionale grenzen**.

De **diversifiëring van de financiering** en de wijde impact van de amateurkunstenprojecten verbazen niet, aangezien de sector reeds in het verleden aantoonde **sterke partnerships** (zoals hierboven opgesomd) en **commerciële samenwerkingen** aan te gaan.

- Creatief Schrijven ontwikkelde een **aanbod cursussen zakelijk schrijven op maat van bedrijven en lokale besturen** en behaalde daarvoor ook de nodige labels om bijvoorbeeld voor opleidingcheques in aanmerking te komen
- VI.BE gaat partnerships aan met **(semi-)commerciële partners uit de muziekindustrie** voor bepaalde projecten en evenementen.
- VLAMO werkt tijdens wedstrijden vaak samen met **professionele opnamebedrijven en sponsors** zoals muziekuutgeverijen en instrumentenmerken.

- Organisaties pasten zich in ijtempo aan: niet alleen hun aanbod vernieuwde maar ook de manier van werken en **de organisatiecultuur** innoveerde. **“Niet alleen anders, maar beter”**. De flexibiliteit en digitalisering die de coronacrisis zorgde bovendien voor verkenning van **nieuwe werkmethoden en samenwerkingsmodellen, zowel binnen als buiten de eigen organisatie**.
  - o Creatief Schrijven: “Samen met het team willen we deze nieuwe manieren van werken - activity based – verduurzamen. Het is niet de bedoeling om na corona terug naar het oude te gaan!”
  - o Onder impuls van het telewerken wijzigde Muziekmozaïek de manier van samenwerken. Waar vroeger de teamleden verantwoordelijk waren voor eigen projecten en activiteiten, werd er nu intenser samengewerkt aan dezelfde initiatieven. Deze omkeer wordt positief ervaren en wordt verdergezet na corona.
  - o Kunstwerkt: “Bij het omdenken van het aanbod dachten we steeds na hoe we het niet alleen anders, maar ook beter konden doen. Die gedachte nemen we mee naar de toekomst.”
  - o **“Virtueel vergaderen verenigt”**, aldus VLAMO. Ook post-corona zal er deels online gewerkt worden. “Ook het bestuur en de stuurgroepen pasten zich vlot aan. De opkomst bij virtuele vergaderingen lag zelfs hoger dan bij live vergaderen.”

Tweede ontwikkelingsfase

- De laatste jaren evolueerden verschillende amateurkunstenorganisaties van een ledenorganisatie richting een dienstverlenende organisatie die zowel aangesloten leden als het brede publiek ondersteunt. En sommige organisaties – die vooral gericht zijn op individuele amateurkunstenaars – werkten al sinds de oprichting zonder lidmaatschap. **De evoluties van de ledenorganisaties kregen nog een extra impuls tijdens de coronacrisis**. Het model van het lidmaatschap stond immers onder druk omdat een aantal leden tijdens het activiteitenluwe jaar afhaakte en er ook mindere nieuwe leden zich aansloten. Daarbij zullen sommige leden niet opnieuw opstarten na de coronacrisis.

Bovendien profileerden de landelijke amateurkunstenorganisaties zich tijdens de coronacrisis als een spreekbuis voor hun volledig sector én ontwikkelden ze

leidraden die ook door andere sectoren gevonden en gebruikt werden, zoals het deeltijds kunstonderwijs en de lokale besturen. De **evolutie van een ledenorganisatie naar een dienstverlenende organisatie voor een breed publiek veronderstelt evenwel ook een ander verdienmodel**. De inkomsten uit lidmaatschappen zijn voor een aantal landelijke organisaties immers een vaste financieringsbron.

Eveneens betekent deze evolutie ook een zoektocht naar andere manieren om het publiek betrokken te houden bij de werking. Het is een evenwicht zoeken tussen een breed aanbod en een dienstverlening op maat.

- BREEDBEELD: "Voor fotoclubs gaan we waarschijnlijk een online Facebook-platform uitwerken waarin ze met elkaar in contact kunnen treden. En een Flickr waarop we wedstrijden op 'clubniveau' gaan organiseren."

6. KWETSBAARHEID

De coronacrisis stimuleerde innovaties en betekende een groeispurt voor sommige evoluties die reeds eerder ontkiemden. Maar uiteraard legde de crisis ook een grote kwetsbaarheid bloot. Een aantal tendensen zijn inherent aan crisistijden. Andere tendensen zijn specifiek voor de amateurkunstensector in Vlaanderen. Willen we samen de ontgonnen innovaties verduurzamen, dan moeten we rekening houden met de kwetsbaarheid van deze sector en de onvermijdbare naweëen van de coronacrisis.

Op niveau van de landelijke amateurkunstenorganisatie

- De veerkracht was groot, maar tegelijk moeten we er rekening mee houden dat de **werkdruk** dat ook was. Flexibiliteit vereist een groot aanpassingsvermogen. Bovendien vergde het thuiswerk, het digitale vergaderen, de onzekerheid en het voortdurend aanpassen aan de nieuwe maatregelen en de vele ondersteuningsvragen heel wat van de medewerkers van de landelijke amateurkunstenorganisaties. **Er zal recuperatietijd moeten ingecalculeerd worden om de crisis ook mentaal te verteren.**
  - "Een organisatie als VI.BE staat of valt door haar medewerkers. Hoewel VI.BE accelereert en iedereen 110% van zichzelf geeft, liet het gebrek aan sociaal contact en de verhoogde werkdruk door de digitalisering ook sporen na. Maar ook de opvolging van de COVID-situatie, het zoeken naar oplossingen en het gepaarde lobbywerk, zijn factoren waarom er meer van het personeel gevraagd

wordt om de vooropgestelde acties te realiseren. Mentale gezondheid staat hoog op de agenda van VI.BE, en daarom wordt dit (extra) goed gemonitord.”

- “De quasi onmiddellijke omschakeling naar een volledig digitale werkomgeving en een digitaal aanbod vereiste een enorme gedrevenheid en inzet van het hele team van Creatief Schrijven. Digitale tools moesten getest en ontwikkeld, docenten gecoacht en deelnemers digitaal bijgestaan worden. (Onrechtstreeks heeft de organisatie hierdoor ook een stuk bijgedragen aan **digitale geletterdheid**; zo konden deelnemers aan de Schrijfdag met vragen terecht bij een technische hulplijn). Er zijn bergen verzet. Dat was niet evident in een heftige periode waarin veel mensen ziek werden en er toch veel onzekerheid en angst was. Het **monitoren van het mentaal welbevinden van de medewerkers** was dan ook een bijkomende grote zorg.”
- **Amateurkunstenorganisaties zijn er voor alle amateurkunstenaars. Een aantal landelijke organisaties combineert deze dienstverlenende rol met een ledenwerking. We schreven al eerder over de ontwikkelingen op dit terrein. Het model van de ledenorganisatie is onderhevig aan nieuwe impulsen.** In een tijd waarin leden niet kunnen samenkomen is het niet evident om een ledenorganisatie optimaal draaiende te moeten houden. Het was ook niet altijd eenvoudig uitleggen dat het werk achter de schermen voortgaat – het onderhandelen over maatregelen, het opstellen van draaiboeken, het communiceren naar doelgroepen etc. – terwijl de fysieke activiteiten en projecten eerst geannuleerd, later uitgesteld en tot slot afgelast werden.

Op niveau van het veld

- Doordat de amateurkunstensector onderhevig was aan andere maatregelen dan de professionele kunsten en bijgevolg pas later kon heropstarten, hebben heel wat amateurkunstenaars niet kunnen repeteren. De sector ging volledig op slot. Dat had niet alleen een **artistieke impact** – beoefenaars konden hun hobby niet uitoefenen – maar had ook een **grote mentale impact**. Bovendien zullen pas op middellange termijn de effecten op de ontwikkeling en doorstroom van nieuw talent ten volle duidelijk worden. Het is belangrijk dat in de toekomst gelijkaardige maatregelen gelden voor gelijkaardige activiteiten en disciplines, of ze nu binnen het amateurcircuit, de professionele kunsten of het onderwijs plaatsvinden.
- **De draagkracht van vrijwilligers staat onder druk.** De amateurkunstensector is een veld dat draait op vrijwilligers. Ondanks de vele ondersteuning van de landelijke koepels waren het in de eerste plaats vrijwilligers die de schade op het terrein

moesten opvangen. Bovendien bleek uit de coronabevestigingen van De Federatie dat de landelijke amateurkunstenorganisaties **het aantal vrijwilligers met gemiddeld 30% hebben zien dalen.**

- Koor&Stem: “Ook in deze coronacrisis merkten we een spanningsveld op tussen de werking van de koepel (professionele team) en de provinciale afdelingen (vrijwilligers). De snelheid van veranderende maatregelen, het constant up to date moeten blijven, het creatief omdenken, het sparren en elkaar daarin inspireren – dat woog op de **draagkracht van de vrijwilliger.**”
- Creatief Schrijven: “De twee vrijwilligers die administratief meedraaiden op kantoor hebben we helaas niet aan boord kunnen houden.”
- OPENDOEK nam in de coronaperiode afscheid van een aantal ‘oudere’ vrijwilligers die ontzettend getroffen werden door deze crisis en het engagement niet meer wilden verder zetten. Gelukkig verwelkomde de organisatie ook mensen die opgelucht zijn een nieuw engagement te kunnen opnemen. OPENDOEK heeft de vrijwilligers blijvend gemotiveerd door koffiekletsen, digitale vergaderingen, betrokkenheid bij het beleidsplan en een belronde.
- **Lokale groepen met eigen infrastructuur hebben het financieel moeilijk.** Uit de coronabevestigingen van De Federatie blijkt dat **ongeveer 20% van de aangesloten groepen van de landelijke amateurkunstenorganisaties het financieel moeilijk heeft.** In de praktijk zagen we dat lokale besturen over het algemeen kosten kwijtscholden van gereserveerde zalen die niet gebruikt werden. Voor groepen die een ruimte huren van een particulier, of die een eigen infrastructuur aankochten is dit een heel ander verhaal. De vaste kosten bleven lopen terwijl de inkomsten uitbleven omdat er geen activiteiten mogelijk waren.
  - Door het stilvallen van repetities en voorstellingen hebben sommige groepen de tijd gevonden om te reflecteren op hun werking. Dit zorgde bij OPENDOEK voor een boost in de aanvragen voor [trajectbegeleiding](#) (aanbod talentontwikkeling). De aanvragen lopen van verjonging van besturen en verenigingen, over publiekswerking, tot communicatie en zakelijke aanpak van de vereniging. Eén van de casussen gaat bijvoorbeeld over het financieel gezond maken van de vereniging.
- **De heropstart gebeurt in verschillende tempo’s.** In verschillende amateurkunstengroepen ontmoeten beoefenaars van verschillende generaties elkaar, waardoor het risico groter is. Enerzijds zien we dat bij sommige beoefenaars de goesting groot is om opnieuw samen te spelen en te beoefenen, anderzijds merken

we ook drempelvrees op. Er is mentaal tijd en ruimte nodig om opnieuw groepen samen te brengen.

- Koor&Stem wijst op de **kerkkoren**. "Corona heeft er vaak dubbel zo hard toegeslagen: het wekelijks repetitiemoment viel weg, de angst voor corona was groot bij vele (gemiddeld oudere) zangers en hun bestaansreden werd op de helling gezet, aangezien er in erediensten ook niet meer gezongen mocht worden. We weten van koren die op die manier sinds maart 2020 niet meer gezongen hebben, en nu niet meer opgestart geraken."
  - Ook dansgroepen weer samenbrengen blijkt niet vanzelfsprekend, aldus Danspunt: "Er is nog altijd veel schroom om te starten. De **discrepancie tussen de maatregelen voor de professionele sector en de amateurkunstensector blijft hier een probleem**. Enerzijds zijn er de maatregelen die echt 'verboden' zijn, maar waarbij we zien dat 'professioneel' voor interpretatie vatbaar is: wat doe je met jeugdtheater of danstheater met jongeren gesubsidieerd door het kunstendecreet of het jeugddecreeet, waardoor de betrokken organisaties zich als 'professionelen' opstelden? Anderzijds is er ook de **mentale, sociale, emotionele schroom**: is het nu echt wel veilig...? Mensen willen wel, maar durven nog niet. Uit mededogen voor elkaar, uit angst, uit...."
  - Sommige amateurkunstenaars stopten met actief spelen omdat ze technisch stilgelegd hebben of omdat ze een nieuwe vrijetijdsbesteding ontdekten. Zo zien we ook dat sommige groepen kleiner werden omdat er muzikanten, dansers, theaterspelers, zangers etc. afhaakten.
- **Beginnende artiesten hebben het extra moeilijk. Niet alleen financieel is de tol zwaar, ze worden ook gefnuikt in hun ontwikkeling.**
- VI.BE: "Door de huidige coronacrisis snakken niet-professionele muzikanten, dj's en producers naar **speelkansen**. De talloze livestreams waren een troost, maar boden zeker geen soelaas voor wie de eerste stappen naar 'live' aan het zetten was. Laat dat nu net een cruciale fase zijn. Artiesten krijgen net zin om verder te doen, door met hun muziek naar buiten te komen. Ze groeien door op een podium te staan - niet enkel als artiest, maar ook als persoon. En dan spreken we nog niet van de financiële kater die dit betekent om bepaalde investeringen (materiaal, studiotijd, ...) terug te winnen. Door het ontbreken van deze kansen, zijn artiesten verplicht op non-actief gezet en is de motivatie om te groeien en verder te doen voor sommigen ongetwijfeld ver te zoeken. Daarnaast zien we, met het oog op de relance, dat organisatoren voorzichtiger te werk zullen gaan bij het programmeren. Ze kijken sneller naar een gevestigde naam, dan naar artiesten die nog naam moeten maken".

“Naast speelplekken was er ook een groot gemis aan **repeteren**. Door de getroffen maatregelen konden niet-professionele muzikanten niet samenkomen en dj's en producers niet oefenen in de uitgeruste ruimtes. Samen met het wegvallen van speelkansen, was ook het wegvallen van repetitiemomenten een knik in het moraal van vele muzikanten. Het is het uitgelezen moment om als artiest zelfvertrouwen en ambitie op te bouwen en techniek en speelstijl te onderhouden. Door niet te kunnen repeteren wordt het hele proces vertraagd, wat dan weer een impact heeft op bijvoorbeeld deelnames aan wedstrijden en concours.”

- Kunstwerkt: “Alle expo's, open calls, toonkansen... die lange tijd zijn weggevallen voor beeldend kunstenaars – hypothekeert op middellange termijn ook de toonkansen voor niet-professionele kunstenaars.”
- **Flessenhals van beschikbare infrastructuur.** Heel wat artiesten en groepen gaan de komende maanden nieuw werk willen tonen of uitbrengen - na anderhalf jaar uitstel. Jammer genoeg kan niet iedereen een speelplek, promotie of airplay krijgen. Voor de coronacrisis bleek infrastructuur reeds een grote nood voor amateurkunstenaars. In de grootsteden gaf 20% van de beoefenaars aan nood te hebben aan meer/betere toegang tot geschikte infrastructuur zoals ateliers en repetitieruimtes (UGent, 2020) Na de coronacrisis zal deze nood alleen nog maar groter zijn.
- **Wat zullen de repercussies zijn van de maatregelen in het deeltijds kunstonderwijs (DKO)? 27% van de amateurkunstenaars heeft ooit DKO gedaan.** Het deels schrappen van lessen zal gevolgen hebben. En bij online lessen hebben studenten toch wel een deel gemist. Hoe zal dit de komende jaren opgevangen worden? Wat zullen de financiële repercussies zijn voor de academies? Ook dit heeft een invloed op de doorstroom naar het amateurkunstenveld.
- **Inzet van het Noodfonds van het lokaal cultuurbeleid miste monitoring**
De beperkte monitoring van het Noodfonds voor lokale besturen bedoeld voor de ondersteuning van jeugd, sport en cultuur was een frustratie. De Federatie en de landelijke amateurkunstenorganisaties hebben zoveel mogelijk inspiratie hebben gebundeld om lokale besturen te motiveren om gericht middelen in te zetten. In de praktijk bleek dit echter **zeer wisselende resultaten** op te leveren. Daarbij komt dat – toen er eindelijk weer sprake was van een voorzichtige heropstart – **lokale besturen vaak strengere maatregelen** leken te nemen dan op Vlaams niveau was bepaald. In de bevraging van De Federatie in maart 2021 werd gepeild naar hoe de Vlaamse Overheid het best landelijke amateurkunstenorganisaties kon helpen om

hun lokale groepen en kunstenaars te ondersteunen. **“Lokale besturen verplichten om niet strenger te zijn dan de Vlaamse Overheid in beperkende maatregelen”** stond met stip bovenaan de lijst. Verschillende landelijke amateurkunstenorganisaties trokken hierover aan de alarmbel.

- Eén van de primaire noodmaatregelen bleek stabiliteit in subsidiëring. Voor de landelijke amateurkunstenorganisaties zijn **structurele subsidies van de Vlaamse Gemeenschap** de belangrijkste levensader. Deze werden vanaf het begin van de pandemie verzekerd, wat gewaardeerde ruimte gaf aan organisaties om zich verder te engageren voor de sector. Het is dan ook niet onlogisch dat er minder rechtstreeks gebruik werd gemaakt van aanvullende steunmaatregelen.

Uit de coronabevestigingen van De Federatie bleek dat 3 landelijke amateurkunstenorganisaties beroep deden op het **Vlaams Noodfonds Cultuur** (bedragen van € 29.000 tot € 71.404), 5 op de **Vlaamse Culturele Activiteitenpremie** (voor een totaal van 56.000 euro toekenningen) en 2 op de **Vlaamse Corona Hinderpremie** (€ 4000 tot € 14.080).

Daarnaast zagen we hierboven dat de amateurkunstensector vooral **gericht zocht naar middelen om innovaties en samenwerkingsprojecten te ondersteunen** die buiten de reguliere werking vielen. Fondsen als de Koning Boudewijnstichting en de coöperatieve Cera ondersteunden enkele van deze corona-initiatieven, maar ook onderzoekscentra deelden expertise en personeelsinzet. Verder zorgden andere beleidsdomeinen voor een financiële ondersteuning van projecten die inzetten op innovatie en maatschappelijke betrokkenheid. Ministers Crevits, Somers en Vandenbroucke droegen daaraan bij.

DEEL 2 – BELEIDSAANBEVELINGEN

We maakten een inventaris op van amateurkunstenpraktijken in Vlaanderen tijdens de coronacrisis, gericht op vijf pijlers: veerkracht, alternatieve publieksbenadering, inhoudelijke innovaties, nieuwe zakelijke modellen en kwetsbaarheid. De **belangrijkste innovatieve tendensen** ontstonden vanuit een doorontwikkeling van reeds bestaande praktijken, die onder impuls van de coronacrisis in een stroomversnelling zijn terecht gekomen.

- De landelijke amateurkunstenorganisatie heeft de **rol van netwerkspeler** geïntensifieerd door bruggen te bouwen over disciplines en sectoren heen en over alle beleidsniveaus.
- Er ontstonden samenwerkingsmodellen tussen organisaties en sectoren waarbij er een **gedeeld aanbod op maat** werd ontwikkeld. Deze duurzame vorm van 'vermarkting' zet vooral in op het vergroten van de impact (zowel op het niveau van het aanbod als van de cultuurparticipatie) en past binnen het 'nieuwe delen' en de visie rond 'commoning'.
- Dankzij samenwerkingsmodellen ontstonden **technologische innovaties** die duurzaam ingezet kunnen worden binnen en buiten de amateurkunstensector. Het amateurkunstenveld blijkt een laboratorium om vernieuwing uit te testen en verder te ontwikkelen en biedt zo ook nieuwe mogelijkheden voor onder andere de professionele kunsten, het onderwijs en de zorgsector.

Op welke manier kan het Vlaamse beleid in de toekomst inzetten op het verduurzamen van deze ontkiemde tendensen? Met welke acties kan de overheid de landelijke amateurkunstenorganisaties hierin ondersteunen?

We kozen er bewust voor om in deze nota het aantal beleidsaanbevelingen beperkt te houden en voldoende oog te hebben voor het realiteitsgehalte ervan.

Het lokale niveau heeft ondersteuning nodig om lokale amateurkunstengroepen en amateurkunstenaars gericht te begeleiden

Uit de coronabevestigingen blijkt dat de meest precare situatie de lokale situatie is. Het gebrek aan verfijnde monitoring maakt het moeilijk om de impact van het Noodfonds voor lokale besturen voor sport, jeugd en cultuur precies in kaart te brengen. Het is echter duidelijk (zo blijkt uit de veelvuldige contacten en webinars van de afgelopen maanden) dat lokale besturen ondersteuning nodig hebben om het lokale amateurkunstenveld gericht te ondersteunen en innovatie te faciliteren. De landelijke amateurkunstenorganisaties

stimuleren en inspireren, maar het zijn de lokale medewerkers die vaak het eerste aanspreekpunt zijn van lokale amateurkunstenaars en groepen.

Daarom lijkt het ons cruciaal voor de toekomst van dat lokale verenigingsleven dat er **extra personeelstijd op Vlaams niveau gekocht wordt om hierin te investeren**. Wij denken aan 2 à 3 extra personeelsleden, toegevoegd aan één of meerdere bovenbouworganisaties voor minstens 3 jaar, die zo'n ondersteuning kunnen bieden: vorming aan lokale besturen, capaciteitsversterking van en uitwisseling met groepsondersteuners van nationale koepels, maar ook vorming ter plaatse aan het verzameld lokaal verenigingsleven. Tijdsintensief, maar broodnodig om de komende jaren te overbruggen. Ook in andere vrijetijdssectoren wordt deze nood opgepikt. We kunnen bijvoorbeeld verwijzen naar het initiatief "[herlaad jouw sportclub](#)", waarvoor Vlaams minister Weyts een miljoen euro vrijmaakte.

Investeer in ondersteuning van technologische ontwikkelingen, zoals MUSIC BOX

Voorzie personeelstijd en financiële ruimte om aan "research and development" te kunnen doen. Het is niet toevallig dat een innovatie als MUSIC BOX tijdens de coronacrisis ontstond: de urgentie was hoog en de reguliere werking was opgeschort waardoor er ruimte was voor out-of-the-boxdenken. Bovendien blijkt dat de amateurkunstensector voor dergelijke innovatieve projecten stevast ondersteuning moet zoeken buiten de reguliere kanalen van het Vlaamse Cultuurbeleid.

Waardeer de onderzoeksreflex van de amateurkunstensector en **faciliteer als overheid tijd en ruimte om aan vernieuwing te doen**. Op die manier kunnen amateurkunsten hun kruispuntfunctie op de grens met verschillende domeinen ten volle vervullen, én kunnen andere sectoren maximaal gebruik maken van de innovaties die in het amateurkunstenveld ontstaan.

Versterk productontwikkeling voor belendende sectoren

De landelijke amateurkunstenorganisaties zijn dienstverleners voor hun discipline. Ze kennen een specifieke vorm van 'vermarketing' waarbij concepten ontwikkeld worden en gedeeld door en voor andere sectoren, zoals het onderwijs, lokale besturen, zorg/welzijn etc. Dit is eigen aan de amateurkunsten omdat zij zich bevinden op een kruispunt van verschillende sectoren.

Faciliteer als overheid dit intersectoraal werken, en erken ook de rol van de landelijke amateurkunstenorganisaties hierin. Nog al te vaak worden intersectorale ontwikkelingen geïnitieerd en vaak ook financieel gedragen door de amateurkunstensector. Deze financiële consequenties belemmeren een duurzame verankering van deze samenwerkingen. Versterk

deze ontwikkeling door **impulsen te creëren voor cross-sectorale innovaties binnen en buiten de cultuursector.**

De regeling Innovatieve Partnerprojecten volstaat niet als incubator voor cross-sectorale samenwerking met de amateurkunstensector. Evalueer en herwerk de regeling Innovatieve Partnerprojecten zodat maximaler op dit soort ontwikkelingen kan worden ingespeeld.

Zorg dat de amateurkunstensector kan gebruik maken van de ondersteuningsmechanismen van VLAIO

VLAIO, het Vlaams Agentschap voor Innoveren en Ondernemen, nam, in overleg met het departement CJM en de Cultuurminister, recent een aantal **maatregelen om ondersteuningsmechanismen open te stellen voor de culturele sector.** In de praktijk blijkt **deze verruiming slechts van toepassing te zijn voor een beperkt deel van de cultuursector.** Ook in de amateurkunstensector blijkt een derde van de organisaties over een NACE-code te beschikken die hen niet toelaat om op deze verruiming te kunnen inspelen. Nochtans zijn zeker volgende openstellingen relevant voor de gehele amateurkunstensector.

- **Het openstellen van de KMO-Portefeuille van VLAIO voor de culturele sector.** NACE-codes: 90011, 90012, 90021, 90029, 90031, 90032, 91011, 91012, 91020, 91030 krijgen toegang tot het VLAIO-instrument de KMO-Portefeuille. De KMO-Portefeuille geeft financiële steun voor de aankoop van adviesdiensten en opleidingen.
- **Het openstellen van de KMO-Groeisubsidie van VLAIO voor de culturele sector.** NACE-codes: 90011, 90012, 90021, 90029, 90031, 90032, 91011, 91012, 91020, 91030 krijgen toegang tot het VLAIO-instrument: de KMO-Groeisubsidie. De KMO-Groeisubsidie geeft financiële steun voor het inkopen van advies of aanwerven van personeel om een groeitraject te realiseren.

Haal publieke ruimte "out of the box"

Met [Slim Gedeeld](#) werkten en aantal koepels van verenigingen (in de schoot van "de Verenigde Verenigingen") samen met het departement Onderwijs aan het sensibiliseren en faciliteren van schoolbesturen. De amateurkunstensector ontwikkelde en deel **know how rond een offensief beleid voor repetitieruimtes en infrastructuur**,... Dit waren en zijn belangrijke initiatieven om publieke ruimte voor amateurkunsten te maximaliseren.

Maar deze periode accentueert extra deze problematiek. In deze nota gaven we inspirerende voorbeelden van hoe amateurkunstenorganisaties in coronatijden **vernieuwende methodes ontwikkelden om aan de slag te gaan met de open ruimte.** Kennisdeling en verdere inspirerende acties worden best verder ontwikkeld.

We merken het vandaag al: ook de volgende seizoenen zal de flessenhals aan beschikbare infrastructuur de ontwikkeling van en kansen voor veel amateurkunstenaars en-groepen fnuiken. Tijd om een tandje bij te steken en nog verder te gaan. De Vlaamse overheid kan hier een actieve rol in spelen. Hoe kunnen we ook **kleine en grote publiek-private samenwerkingen** opzetten? Welke **modellen/voorbeelden** kunnen we naar voor schuiven om (zowel lokaal als bovenlokaal) ook **privé-eigenaars** ertoe aan te zetten ruimte ter beschikking te stellen van cultuur? **Welke wettelijke en/of financiële drempels kunnen hiervoor worden gewerkt?**

Maak van de samenwerking tussen VRT en amateurkunsten een duurzaam samenspel

We verwezen in deze nota naar enkele samenwerkingsinitiatieven waarin de **publieke omroep** mee een rol speelde. Ook in het verleden waren er reeds samenwerkingsprojecten tussen amateurkunstenorganisaties en de VRT. Deze initiatieven tonen niet enkel het creatief potentieel aan, maar accentueren wat ook uit het publieksonderzoek blijkt: amateurkunsten is dé cultuursector bij uitstek die actieve en receptieve kunstparticipatie triggert. En ook: de helft van de Vlamingen is amateurkunstenaar. Een cultuurbeleid en een publieke omroep die belang hechten aan de verbreding en verdieping van de cultuurbeleving kunnen ongetwijfeld de handen in elkaar slaan voor een **meer duurzaam en cocreatief samenspel tussen de amateurkunsten de VRT**.

Erken de professionaliteit van amateurs

Corona is vandaag niet voorbij. Ook nieuwe pandemieën zijn niet uit te sluiten. We ervaren het afgelopen anderhalf jaar, zowel lokaal als nationaal, als een voortdurend opboksen tegen tal van **vooroordelen over vrijwilligers**. Hun verantwoordelijkheidszin en organisatietalenten werden dikwijls miskend in discussies met experts, in ministeriële besluiten enz...

We moeten lessen trekken uit de voorbije periode om vandaag al afspraken te maken over een volgende periode (die er hopelijk nooit komt). En hierbij bijvoorbeeld vertrekken van de wetenschap dat ook vrijwilligers in de amateurkunsten op de één of andere manier in hun leven ook professionals zijn of waren. Zij weten net zoals de beroepskrachten in cultuur wat het is om met protocollen en draaiboeken om te gaan. Zij hebben dikwijls veel ervaring in het organiseren, daarom zijn ze ook actief in deze sector.

Bovendien kan amateurkunsten mee op de eerste rij staan voor kleine, stapsgewijze versoepelingen op activiteits- of evenementenniveau.

Het is belangrijk dat we deze lessen trekken in functie van draaiboeken, protocollen en afspraken voor de toekomst, in nauwe samenspraak met de landelijke amateurkunstenorganisaties.

Investeringskansen op een solide basis

De innovaties, de wendbaarheid, de veerkracht van amateurkunsten tijdens corona is zeker ook het gevolg van de **stabiele financiële basis die de Vlaamse overheid vanaf dag één heeft gegarandeerd**: het doorbetalen van de subsidies aan de landelijke organisaties. Dit is een gewaardeerde en belangrijke vaststelling. De amateurkunstensector is in staat om vanuit een solide basis op korte termijn veel mogelijk te maken voor de miljoenen amateurkunstenaars in Vlaanderen. Ook een regelgevend kader dat de nodige stabiliteit en openheid uitstraalt draagt hiertoe bij. **In 2022 start een nieuwe beleidsperiode voor deze organisaties.** We zijn ervan overtuigd dat het versterken van hun financiële basis verdere ontwikkelingen zal verbreden en verdiepen.

Vanuit deze basis groeien **ook voor de Vlaamse overheid opportuniteiten**, zo blijkt uit deze nota. Opportuniteiten om innovaties breder in de markt te zetten, om mee een vliegwiel te zijn in een effectieve financieringsmix van projecten en productontwikkelingen,... De Vlaamse cultuuroverheid en de landelijke organisaties leven dicht genoeg bij elkaar om deze opportuniteiten te delen. Eerder dan een "top down" – projectreglement, pleiten we ervoor om **investeringskansen te verkennen vanuit wat zich ontwikkelt (of kan ontwikkelen) in de sector.** Of mee initiatieven te verduurzamen en/of te verspreiden.

DEEL 3 – BLIK OP DE TOEKOMST

In 2019 kondigde minister van Cultuur Jambon een actualisering aan van het Decreet betreffende de amateurkunsten, dat dateert van 2000. In de maanden oktober 2019 tot en met juni 2020 werkten de negen landelijke amateurkunstenorganisaties samen met De Federatie aan een uitgebreide oefening over het amateurkunstenbeleid van de toekomst. De conclusies werden samengevat in de nota [“Richtingaanwijzers voor een ambitieus amateurkunstenbeleid”](#).

Daarnaast staan de negen landelijke amateurkunstenorganisaties aan de **vooravond van een nieuwe beleidsperiode**. Op 1 maart 2021 dienden ze een **financieel behoefteplan** in waarin ze hun plannen voor de komende vijf jaar toelichten en de middelen die ze daarvoor nodig hebben. Op basis hiervan beslist de minister tegen 1 oktober 2021 over de subsidie-enveloppes. Daaropvolgend dienen de negen organisaties tegen december 2021 een beleidsplan in voor de periode 2022-2026. Achter de behoefteplannen schuilt een **traject van bevragingen en brainstorms** over de toekomst van de verschillende disciplines binnen de amateurkunstensector.

De amateurkunstensector heeft er met andere woorden reeds een uitgebreide toekomst oefening op zitten. Waar droomt de sector van? Wat willen de negen organisaties bereiken? En hoe ziet het amateurkunstenveld van de toekomst eruit? We beschrijven eerst het specifieke DNA van de amateurkunsten om deze uniciteit te kunnen inzetten als hefboom voor de toekomst. We grijpen daarvoor terug op een **appreciative inquiry (AI)** die we in functie van de “Richtingaanwijzers voor een ambitieus amateurkunstenbeleid” hebben ondernomen. We vullen dit aan met **quotes van amateurkunstenbeoefenaars** die we verzamelden voor [DIT DOET ME WAT. Amateurkunsten in Vlaanderen](#). In de publicatie DIT DOET ME WAT bundelden we de belangrijkste onderzoeksresultaten van de bevolkingsbevraging naar amateurkunsten, uitgevoerd door onderzoekers van UGent in 2019-2020, en vulden we deze aan met praktijkervaringen uit het veld.

We lieten amateurkunstenaars aan het woord in verschillende filmpjes die terug te vinden zijn op de [Youtube-pagina](#) van De Federatie. Beoefenaars delen er hun ervaringen over de volgende thema’s:

- [Wat doen amateurkunsten met ons?](#)
- [Waarom doen mensen aan amateurkunsten?](#)
- [De relevantie van amateurkunsten](#)
- [Wat is er veranderd in 10 jaar tijd?](#)
- [Wie is de amateurkunstenaar?](#)

- [Welke noden hebben amateurkunstenaars](#)
- [Hoe werken amateurkunsten samen?](#)
- [Wie zit in het publiek?](#)
- [Drempels om aan amateurkunsten te doen](#)
- [Wordt er professioneler gewerkt?](#)

Kortom: in wat volgt verzamelen we interessante inzichten en bedenkingen uit bovenstaande trajecten. Zowel uit (de oefeningen voorafgaand aan) de financiële behoefteplannen, als uit de oefening rond de 'Richtingaanwijzers voor een ambitieus amateurkunstenbeleid' pikken we **inzichten, bedenkingen en dromen**. Vervolgens concluderen we wat dit betekent voor de amateurkunstensector op middellange termijn. We formuleren onze toekomstambities voor 2030.

1. DNA VAN AMATEURKUNSTEN ALS HEFBOOM VOOR DE TOEKOMST

Ter voorbereiding van de 'Richtingaanwijzers van een ambitieus amateurkunstenbeleid' organiseerden we een **out-of-the-boxoefening** over de amateurkunstensector. Omdat de verschillende disciplines erg divers zijn en de ondersteunende landelijke amateurkunstenorganisaties bijgevolg een diverse werking hebben, startten we met een **appreciative inquiry (AI)**. Deze benadering wordt vaak gebruikt om vanuit een gedragen visie toekomstige ambities te exploreren, vertrekkende van de sterktes van de stakeholders rond de tafel. Via deze methode konden we de collectieve doelstellingen en ambities verkennen en benoemen. De resultaten van de AI schetsen de gemeenschappelijkheid van de negen landelijke amateurkunstenorganisaties.

Drie functies

In de eerste fase van de appreciatieve inquiry brainstormden de landelijke amateurkunstenorganisaties over wat ze betekenen voor hun doelgroepen enerzijds, en voor overheden en andere instellingen anderzijds. Vervolgens gingen ze na welke betekenissen herkenbaar zijn voor alle negen disciplines. Daaruit bleek dat de negen amateurkunstenorganisaties zichzelf **drie functies** toeschrijven: ze zijn een droomfabriek voor amateurkunstenaars, ze zien zichzelf als matchmaker en ze fungeren als expert voor hun discipline.

1. De negen AK-organisaties als droomfabriek

Centraal in de werking van de organisaties staat de **ondersteuning van de kunstenaar**, de beoefenaar. Bijgevolg groeit de werking steeds **bottom up** vanuit de noden en behoeften in het veld. Een terugkerend argument daarvoor is de liefde voor de kunst en voor de artiest. De medewerkers van de landelijke amateurkunstenorganisaties werken vanuit een grote **passie** voor hun discipline en de beoefenaar.

2. De negen AK-organisaties als matchmaker

Niet alleen de passie voor het artistieke bindt de negen amateurkunstenorganisaties, maar ook hun voortdurende streven naar **verbinding**. In hun werking staat het verbinden van **beoefenaars** centraal, maar ook het verbinden **over (sub)disciplines, sectoren en generaties** heen. De landelijke amateurkunstenorganisaties functioneren als een matchmaker over alle vormen van grenzen heen.

3. De negen AK-organisaties als expert

De amateurkunstenorganisaties zijn het **uithangbord en het aanspreekpunt** voor hun discipline. Ze stimuleren daarbij communicatie, innovatie en ondersteuning voor hun sector. Ze verzamelen expertise en verspreiden die naar hun doelgroepen. Verder vervullen ze een **signaalfunctie** en vestigen ze de aandacht op bestaande noden, evoluties en tendensen in hun discipline.

Drie ambities

De appreciative inquiry bevestigde in eerste instantie de gelijkaardige functies of de gelijkaardige missie die de verschillende amateurkunstenorganisaties vervullen. Ze zijn elk voor hun discipline een droomfabriek, matchmaker en expert. Uit de oefening bleek bovendien dat de negen organisaties ook **gelijkaardige toekomstambities** delen. In de tweede fase van de appreciative inquiry werd gebrainstormd over een **gewenste toekomst voor de sector**. Daarbij bleek dat de *missing links* voor de negen amateurkunstenorganisaties dezelfde zijn.

Alle negen dromen ze van

- **meer beoefenaars** die de weg vinden naar de landelijke amateurkunstenorganisaties
- **meer samenwerking**, zowel binnen de amateurkunstensector als met andere sectoren
- **meer erkenning van de sector**, vertaald in zowel een beter begrip als meer middelen

Drievoudig DNA

In eerdere onderzoeken en publicaties van het Forum voor Amateurkunsten (Van Steen et al., 2016⁴) werd al vaak gewezen op de **drievoudige finaliteit van de amateurkunst als discipline**. De uniciteit van de amateurkunsten zit in het **samengaan van een artistieke, een sociale en een educatieve component**. Deze drie componenten vormen samen de driepikkel van de amateurkunsten.

Uit het "DNA van de amateurkunsten" (Van Steen et al., 2016):

"Amateurkunst is **creatie**, verbeelding, (re)productie,... De amateurkunstenaar hanteert (een combinatie van) de meest uiteenlopende kunstvormen als muziek, dans, theater, woord, vorm, beeld, tekst, media,... geeft betekenis aan z'n werk en beoogt artistieke kwaliteit."

"Het gevoel als amateur dat je kunst of hetgeen je maakt toch wel erkend en gewaardeerd wordt. Dat is van groot belang." (Denis Boakye Mensah, Seniorenslam Urban Woorden)

"Wat doet dat met mij om te dansen? Dat is gewoon noodzakelijk." (Jo Heyvaert, dansgezelschap De Genoten)

"**Amateurkunst brengt mensen samen**, geeft vorm en inhoud aan de interactie en relaties tussen mensen, draagt bij tot groeps- en gemeenschapsvorming en geeft kleur aan de samenleving."

"Jongeren en ouderen ontdekken slam poetry samen. Zo ontstaat verbinding. Verschillende culturen en achtergronden ontmoeten elkaar." (Denis Boakye Mensah, Seniorenslam Urban Woorden)

"Dat is het mooiste, als je de brug kunt zijn tussen de doelgroep en... Mensen die zich in doelgroep bevinden vinden het eng om de stap te zetten, maar omdat jij als theatermaker daar geweest bent vorm je de brug en kunnen ze over je rug heen binnenwandelen." (Ingrid Dullens, theatergezelschap Mals Vlees)

"Amateurkunst creëert een **leeromgeving** en is een natuurlijke voedingsbodem voor het verwerven van kennis, vaardigheden (artistieke en sociale) en competenties. Amateurkunst voedt de identiteit, leidt tot zelfontplooiing en kritische reflectie."

---

⁴ Van Steen, A., Vanlerberghe, B., & Verhaeghe, E. (2016). *DNA van de amateurkunsten – beschrijvende en beschouwende nota ter ondersteuning van visieontwikkeling*. Gent: Forum voor Amateurkunsten.

“Het is niet iets dat je alleen maar doet om te entertainen, maar ook omdat je aan jezelf aan het bouwen bent.” (Denis Boakye Mensah, Seniorenslam Urban Woorden)

“Mensen die zich ontwikkelen in muziekverenigingen, ik denk dat die socialer, tevredener zijn, dat die rijker zijn.” (Geert Van Maeckelberghe, muzikant en jurylid voor VLAMO)

“Je talent wordt ontwikkeld. En je wordt als mens beter en groter.” (Geert Van Maeckelberghe, muzikant en jurylid voor VLAMO)

Het meervoudige DNA van de amateurkunsten zorgt er op natuurlijke wijze voor dat de sector een **centrale plaats inneemt in het brede cultuurlandschap**. De amateurkunsten leggen verbindingen naar andere sectoren en beleidsdomeinen zowel binnen als buiten de kunst- en cultuursector, volgens de noden van hun discipline en van de beoefenaar.

2. DE AMATEURKUNSTENSECTOR ANNO 2030

De appreciative inquiry schetste de functies en sterktes van de negen amateurkunstenorganisaties en legde hun gemeenschappelijke ambities bloot. Het meervoudige DNA van de amateurkunstenpraktijk vormt daarbij een hefboom om doelstellingen te verwezenlijken. We analyseerden verschillende documenten en brainstormoefeningen in aanloop naar de nieuwe beleidsperiode en komen tot **5 overkoepelende toekomstambities** voor de sector op middellange termijn. We illustreren met inzichten en quotes.

De amateurkunstensector staat centraal in een breed en divers cultuurdomein

Amateurkunstenpraktijken situeren zich in een netwerk van veelzijdige actoren en op een **kruispunt van verschillende beleidsdomeinen**: kunsten en erfgoed, (deeltijds kunst)onderwijs, cultuureducatie, welzijn/zorg, lokaal en bovenlokaal vrijetijdsbeleid, jeugdwerk, internationaal cultuurbeleid, sociaal-cultureel volwassenen werk, ... Deze vormen van samenwerkingen, symbiose en cross-overs worden gestimuleerd en gefinancierd, zowel vanuit de amateurkunstensector als de belendende domeinen.

De relatie tussen amateurkunsten en de **professionele kunstensector** is logisch. Amateurkunsten zijn zowel voedingsbodemp als afzetdomein van de professionele kunsten. Er bevindt zich tussen beide sectoren een continuüm waarin de individuele kunstenaar of de amateurkunstengroep zich begeeft.

“Er is de laatste jaren in onze sector ontzettend hard gewerkt. Dat maakt dat we vandaag zonder blikken of blozen kunnen zeggen dat de uitstraling van de kunsten begint bij de amateurkunsten. Van iedere kunstenaar hebben wij, één of meerdere van de landelijke amateurkunstenorganisaties, een stukje van de puzzel van het pad van die kunstenaar mee gelegd.”

Sinds het nieuwe Decreet deeltijds kunstonderwijs van 2018 is de samenwerking tussen amateurkunsten en **deeltijds kunstonderwijs** (DKO) decretaal verankerd. Er is een intense samenwerking tussen beide domeinen en structureel overleg. Ook werken amateurkunsten geregeld samen met het **regulier onderwijs**, zodat kinderen en jongeren binnen en buiten de schoolmuren kunnen kennismaken met actieve kunstbeoefening. Tot slot zijn de amateurkunsten een belangrijke speler in het beleid rond **cultuureducatie**. Uit de recente

Veldtekening Cultuureducatie in de vrije tijd⁵ bleek dat ongeveer 80% van de werking van de amateurkunstenorganisaties inzet op educatie.

“Op verschillende beleidsniveaus (lokaal en regionaal) en ook beleidsoverschrijdend willen wij meer aandacht opeisen voor creatieve schrijfeducatie, zowel op school als in de vrije tijd.”

“Via een **lerend netwerk** willen we leerkrachten (in opleiding) en docenten vormen en opleiden in **schrijfeducatie** voor kinderen en jongeren”

“VLAMO wil nog sterker **de samenwerking met het DKO en andere muzikeducatieve organisaties** aangaan. Dit is reeds een sterkte van VLAMO, maar er is zeker op lokaal niveau nog veel ruimte om kwalitatievere relaties uit te bouwen. Het DKO is deel van het ecosysteem van de instrumentale muzieksector. Toch kan de uitstroom van leerlingen van het DKO naar de muziekverenigingen nog beter. Muziekverenigingen zorgen langs hun kant voor instroom in het DKO. Wanneer deze wisselwerking lokaal goed werkt, bloeit het muziekleven steevast open. Hier willen we in de toekomst verder werk van maken.”

“Uit onderzoek blijkt dat mensen meer willen delen. Dan moeten wij zorgen voor meer ontmoeting... Ik denk dat daar een rol voor ons is weggelegd. Ik denk dat we het **DKO kunnen boosten**. Meer instroom voor theater via het onderwijs.”

Ook de bruggen met domeinen als **erfgoed, zorg en welzijn, toerisme, sociaal-cultureel volwassenenwerk** etc. staan stevig. De amateurkunsten zijn een centrale netwerkspeler op het kruispunt van deze verschillende beleidsdomeinen.

“VLAMO is een podium waarop alle spelers uit de instrumentale muziekwereld (en ver daarbuiten) via **kruisbestuiving** tot een divers samenspel komen. We verbinden ook met stakeholders zoals het DKO, het leerplichtonderwijs, de professionele muzieksector, de amateurkunstenorganisaties, sponsors, overheden, onze belangenbehartiger, de steunpunten, culturele centra, armoede-organisaties, organisaties die werken rond diversiteit, muzikanten met een andere culturele achtergrond of orkesten die muziek spelen uit andere culturen,... VLAMO wil haar netwerk nog verder uitbouwen en versterken, vanuit haar positie in het **middelpunt van het ecosysteem** van de instrumentale muzieksector. We zijn ervan overtuigd dat

---

⁵ Cultuureducatie in de vrije tijd. Tweede veldtekening. (2021), HIVA (KU Leuven).

we als instrumentale amateurmuzieksector een grote maatschappelijke impact kunnen creëren en willen daar dan ook voluit voor gaan.”

Als netwerkspeler zet de landelijke amateurkunstenorganisatie in op innovatie, kennisdeling en impact

De landelijke amateurkunstenorganisatie is tegelijk uithangbord en aanspreekpunt voor de eigen discipline. Als netwerkspeler stimuleert de landelijke amateurkunstenorganisatie connectie tussen mensen en organisaties over grenzen en sectoren heen. Ze maakt daarbij gebruik van **innovatie en digitalisering** om de community te onderhouden en te prikkelen. Als expert en inspirator zet de landelijke amateurkunstenorganisatie maximaal in op **kennisdeling en impact**.

De landelijke amateurkunstenorganisatie fungeert als **laboratorium**. Vernieuwing en digitalisering leiden niet alleen tot praktijkinnovaties: ook de zakelijke kant van het verhaal en de praktische ondersteuning worden verder ontwikkeld. Er wordt gepioneerd op het vlak van artistieke creatie en op het vlak van ondersteunende hulpmiddelen. Er wordt daarbij gestreefd naar een **meer duurzame amateurkunstenpraktijk**, waarbij het nieuwe delen centraal staat. Ook daarin spelen de landelijke organisaties een voortrekkersrol.

“In deze snel veranderende wereld willen we als organisatie een laboratorium zijn waar er ruimte is voor taalexperiment en nieuwe taalvormen. We willen een figuurlijke ruimte maken waar stilstaan, zoeken, reorganiseren en bijleren centraal staan.”

“We slaan bruggen met STEM en **ijveren we voor STEAM** (science, technology, engineering, arts and mathematics).”

“Danspunt registreert wat leeft in de maatschappij en de danssector en reageert als verkenner met initiatieven, aangespoord door nieuwe ideeën, maar ook noden uit het dansveld. Via startprojecten draagt Danspunt haar waarden uit, en houdt ze de danssector wakker. (...) Tegelijk willen we de sector ook aanmoedigen om te blijven vernieuwen, om zelf het experiment aan te gaan en nieuwe impulsen te geven. Danspunt wil een **laborol** aanbieden aan de sector.”

“Mede door corona hebben wij het afgelopen jaar al sterk ingezet op **online learning en hybride vormen van leren**. We werken momenteel ook aan een online leerplatform specifiek voor schrijfeducatie. Op dat elan gaan we de komende beleidsperiode graag stevig door. Creatief Schrijven wil in 2026 komen tot een doorlopende leerlijn voor iedereen van 6 tot 106, van beginner over semi-

professioneel en tot *train de trainer* en van fictie tot non-fictie. Centraal staan het aanmoedigen en begeleiden van expressie en daar plezier, voldoening en resultaat mee te halen.”

“De manieren waarop informatie opgezocht en verwerkt wordt en hoe er geleerd wordt, is de jongste jaren sterk veranderd. De crisismaanden hebben ons ook geleerd dat **digitale kennisoverdracht** veel verschillende vormen kan aannemen, en dat de ene een pak beter geschikt is voor onze doelgroep dan de andere. (...) We willen werk maken van een doorgedreven digitalisering van ons informatieaanbod.”

“VLAMO beweegt de muzieksector om impact te creëren door middel van **digitale, artistieke en sociale innovatie.**”

“Ook binnen het amateurtheater is er nood aan handvaten voor een **meer ecologische duurzame praktijk** en OPENDOEK kan dit op een zachte manier op de agenda zetten: *leading by example*, en zelf duurzaam werken, de brug leggen met specifieke expertisenetwerken, het thema meenemen in de dialoog met lokale beleidsmakers en/of beheerders van infrastructuur, het werk van pioniers binnen de sector voor het voetlicht brengen,... En in het bijzonder ook initiatieven of experimenten stimuleren om te delen. Daarbij werken al die bovenvermelde experimenten en nieuwe denkkaders, die we in de samenleving zien ontstaan in het kader van een transitie naar een meer duurzaam samenlevingsmodel – zoals *commoning*, het delen van infrastructuur, deelplatformen en circulaire initiatieven – bijzonder interessant.”

De amateurkunstensector is dé draaischijf voor talentontwikkeling

Uit het bevolkingsonderzoek naar amateurkunsten (UGent, 2020) blijkt dat persoonlijke ontwikkeling een zeer belangrijke motivator is. De amateurkunstenaar streeft daarbij niet zozeer naar professionalisering, maar wel naar **ontplooiing van de eigen artistieke talenten**. De landelijke amateurkunstenorganisaties werken als deeltjesversnellers voor die ontwikkeling. Ze wakkeren talentontwikkeling aan en begeleiden de beoefenaar in dit proces.

Verschillende spelers nemen een rol op in de ondersteuning en ontwikkeling van het amateurkunstenveld: van het DKO tot de gemeenschaps- en cultuurcentra, van de lokale

vereniging tot de kunsteducatieve organisatie, van het podium van het jeugdhuis tot de professionele podia. De amateurkunstenaar wordt optimaal ondersteund als elke speler in dit ecosysteem zijn rol opneemt. Het is de landelijke amateurkunstenorganisatie die een **verbindende rol speelt tussen al deze actoren**. Zij vertalen de noden van de beoefenaars in een bepaalde discipline naar concrete begeleiding en ondersteuning, en stimuleren en begeleiden de verschillende spelers in dit ecosysteem.

"Koor&Stem installeert een meerwaarde-aanbod van **artistieke en zakelijke opleidingen**, die ingebed worden in een breed kader en aanvullend op reeds bestaande opleidingen. Ze bouwt **een inspirerende academie** uit die inzet op onderzoek, educatie en talentontwikkeling. De academie wil uitgroeien tot een expertisecentrum met een internationale weerklank."

"Danspunt initieert en stimuleert talentontwikkeling. Elke kunstenaar, elke maker op elk niveau -van beginner tot gevorderd- heeft honger naar input, wil blijvend leren, zoekt compagnons de route om het creatieproces, de eigen ambities, oefeningen en trainingen te toetsen, te kneden, te verbeteren. Danspunt bevordert de uitwisseling en slaat een brug met de professionele danssector om dit leerproces blijvend te voeden. Binnen deze rol acht Danspunt het ook belangrijk om de dansmaker sterker te maken op het podium, en om speelkansen te geven."

"Daarnaast wil Danspunt ook inzetten op **educatieve coaching**. Een dansdocentenopleiding behoort intussen tot de kerntaak van Danspunt. Toch wil Danspunt ook hier extra inzetten op coachingtrajecten voor dansdocenten en daarmee focussen op een kwalitatief betere educatie voor het danstalent in Vlaanderen."

De amateurkunstensector is divers en inclusief

Zelf aan amateurkunsten doen blijkt **laagdrempeliger dan aan passieve cultuurparticipatie doen**, zoals naar een museum of een concert gaan. Bovendien vinden steeds meer mensen met een cultuurdiverse achtergrond de weg naar het amateurkunstenaanbod. En aangezien beoefenaars er steeds vroeger aan beginnen, kunnen amateurkunsten een **opstap bieden voor meer en bredere cultuurparticipatie**. Zo blijkt althans uit het bevolkingsonderzoek naar amateurkunsten in Vlaanderen (UGent, 2020). Terzelfdertijd merken de onderzoekers ook op dat de **sociaal-economische kloof** op tien jaar niet verkleind is: wie moeilijk

rondkomt, doet minder vaak aan amateurkunsten. Dat geldt vooral voor occasionele beoefenaars. Er is dus nog een weg af te leggen om amateurkunsten **toegankelijk te maken voor iedereen**. De sector heeft al heel wat ervaring met werken met doelgroepen, zoals met mensen met dementie, mensen met een beperking, vluchtelingen, gedetineerden etc. en zet er verder op in om deze werking niet alleen projectmatig te organiseren maar te integreren in de structurele werking. Tegen 2030 streeft de sector naar een **inclusieve en diverse amateurkunstensector** die voor iedereen toegankelijk is.

“We streven naar een artistiek aanbod voor verschillende doelgroepen als **toegangspoor naar artistieke expressie en essentiële vaardigheden**: mensen met een beperking en langdurig zieken, mensen met cultureel-diverse roots, gedetineerden,...”

“We willen een **inclusieve vrijhaven of een inclusief laboratorium** zijn voor zoveel mogelijk mensen, van alle mogelijke doelgroepen, om samen een inclusief schrijflandschap te vormen.”

“Het creëren van een inclusieve reflex staat niet alleen ten dienste van de eigen interne werking. We willen net met alle kleine of grote inclusieve realisaties de nieuwe uitdaging aangaan om onze communicatie te verbreden door in te zetten op storytelling en de **kracht van rolmodellen**”

Er is een duurzaam amateurkunstenaanbod van lokaal, over bovenlokaal tot internationaal

Uit het bevolkingsonderzoek (UGent, 2020) blijkt dat één op vijf beoefenaars – of zo’n 420.000 amateurkunstenaars - aangeeft meer ondersteuning te verwachten van hun stad of gemeente. Dat is niet onlogisch, aangezien de **lokale ruimte het natuurlijke speelveld** is van de amateurkunsten. Maar ook de bovenlokale ruimte biedt kansen, onder andere voor schaalvergroting maar ook voor het delen van ruimte, ondersteuning en infrastructuur.

De negen landelijke amateurkunstenorganisaties zijn lid of trekker van **verschillende internationale netwerken** waarin expertise en kennis wordt uitgewisseld. Bovendien organiseren ze **internationale events**. Vlaanderen neemt **op internationaal vlak een voortrekkersrol** in.

Tegen 2030 is er zowel op lokaal, bovenlokaal als internationaal niveau een amateurkunstenaanbod voor de verschillende disciplines, in ondersteuning, podiumkansen en infrastructuur. Op die manier kan een amateurkunstenaar doorgroeien van onder de

kerktoren tot op het internationale podium. De landelijke amateurkunstenorganisatie is daarbij de verbindende actor voor zowel (boven)lokale besturen als internationale spelers.

“We hebben ook serieuze **internationale netwerken** uitgebouwd waarin we niet alleen verankerd zijn, maar ook een voortrekkersrol spelen.”

“Tijdens het traject naar dit behoefteplan werd de mogelijke wisselwerking tussen het amateurtheaterveld en de lokale beleidscontext onderzocht. Dat legde heel wat mogelijkheden open. **Wat steden en gemeenten kunnen doen** voor het amateurtheater, gaat veel verder dan infrastructuur of financiële middelen voorzien (meestal via het cultuurcentrum). Ze kunnen gezelschappen en verenigingen ook helpen om hun netwerk te ontwikkelen, een makelaar zijn om partners te vinden voor projecten, impulsen geven (bijvoorbeeld via vormingen)... Ze kunnen helpen om out of the box te werken: in de publieke ruimte, voorbij de schotten tussen amateur en professioneel, tussen productieve en receptieve werking,... Dat zijn allemaal resources die ons in de toekomst kunnen helpen om dat ‘gunstig klimaat’ te creëren, waarin het amateurtheater een betekenisvolle bijdrage blijft leveren aan het maatschappelijk weefsel.”

“Uit het visieontwikkelingstraject van OPENDOEK komen de volgende partnerships naar voor als prioritair:

- **Cultuur- en gemeenschapscentra**, bibliotheken en andere actoren van het lokaal cultuurbeleid. Zij kunnen helpen om ruimte en zichtbaarheid te geven aan de gezelschappen en hun werk;
- **‘Het nieuwe middenveld’**: nieuwsoortige burgerinitiatieven of vormen van zelforganisatie binnen (diverse) gemeenschappen. Zij zijn partners zijn om het bereik van amateurtheater breder, diverser te maken en meer representatief voor een veranderende samenleving
- Het **deeltijds kunstonderwijs**. Een urgent beleidsthema op het Vlaamse niveau is de herziening van het DKO, en de mogelijkheid om een rol te spelen via het instrument van de alternatieve leercontexten. Leerlingen van het DKO kunnen voor een deel van hun opleiding buiten de academie ervaring opdoen, bijvoorbeeld in een amateurkunstenvereniging, in een bedrijf of bij een zelfstandig kunstenaar.”

“Lokale besturen hebben rechtstreekse impact op de toestroom van nieuw talent en kunnen mee **voedingsbodem vormgeven** waarin dat talent tot ontwikkeling kan komen”

“We stellen vast er via de **19 intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS)** bovenlokaal opportuniteiten en kansen liggen om een lokaal muziekbeleid te realiseren, daar waar gemeenten dit niet op zichzelf kunnen.”

“Ook in het buitenland zit heel wat expertise, knowhow en praktijkervaring die in ons land kan bijdragen tot een gezond muziekklimaat. Via onze participatie binnen diverse internationale netwerken willen we die **inspiratie, kennis en expertise toegankelijk maken voor betrokken spelers uit eigen land**”

“Het is onze overtuiging dat we door samenwerking, binnen de eigen lansgrenzen maar ook ver daarbuiten, een gedragen en efficiënte internationale werking kunnen ontwikkelen die rekening houdt met genre-specifieke noden en op diverse niveaus van ontwikkeling een verschil kan maken.”

“Muzikanten krijgen een flinke boost en een sterke motivatie van **buitenlandse muzikale ervaringen**. VLAMO wil muzikanten en orkesten dan ook ondersteunen om op internationale podia te concerteren. Onze regio is rijk aan muzikaal talent en Vlaamse muzikanten en orkesten trekken steevast de aandacht in het buitenland. Vlaanderen is op dat gebied een keurmerk geworden waar we fier op mogen zijn.”

UITLEIDING

Uit onderzoek blijkt dat bijna de helft van de Vlamingen aan amateurkunsten doet. **Meer dan 2 miljoen beoefenaars** hebben hun activiteiten tijdens de coronacrisis moeten aanpassen aan een nieuwe situatie. Amateurkunstenaars bleken veerkrachtig, solidair, maatschappelijk betrokken en innovatief. Ze deden waar ze goed in zijn: creatieve oplossingen zoeken. Tegelijk bleek de eigenheid van amateurkunsten ook de achillespees. Amateurkunsten bevinden zich op een **kruispunt van verschillende domeinen** – activiteiten zijn artistiek, educatief en gemeenschapsvormend – en bieden op een laagdrempelige manier cultuurbeleving. Terwijl gelijkaardige activiteiten in andere sectoren geleidelijk aan opnieuw konden starten, bleven de amateurkunsten lange tijd volledig op slot. Ook de **lokale verankering** bleek een tweesnijdend zwaard. Samenwerking met lokale besturen leverde heel wat kansen en inspirerende projecten op, maar de amateurkunstenaar was onderhevig aan de grillen van het lokale bestuursniveau. Daarbij is de druk die op de schouders van de vele vrijwilligers ligt, alleen nog maar groter geworden.

Tijdens de coronacrisis werd de **kwetsbaarheid** van de amateurkunsten als discipline zichtbaar: amateurkunstenaars werden gefnuikt in hun ontwikkeling terwijl professionele kunstenaars reeds opnieuw konden repeteren, lokale groepen met eigen infrastructuur hebben het financieel moeilijk, het lokale niveau mist ondersteuning,... Niettemin vonden amateurkunstenaars de **veerkracht** om maatschappelijke en artistieke initiatieven te organiseren die de maatschappij troost en inspiratie brachten.

De disruptie legde ook de kracht van de amateurkunstensector bloot. De ontwikkelingen waarop de sector reeds broedde, kregen tijdens de crisisperiode de kans om verder te ontkiemen. Urgentie noopt immers tot **innovatie en samenwerking**. En laat de amateurkunstensector net daarin goed zijn. De negen landelijke amateurkunstenorganisaties ondersteunden en behartigden hun sector, en speelden ten volle in op hun **signaalfunctie**. Deze amateurkunstenorganisaties waren bovendien solidair voor de professionele kunsten – o.a. door het ontwikkelen van gerichte opdrachten – en bleken een laboratorium voor technologische en inhoudelijke innovaties over regionale en sectorale grenzen heen. Ze kregen daarbij ondersteuning door domeinen als welzijn, economie, samenleving en de onderzoekswereld. De amateurkunsten waren meer dan ooit voedingsbodem voor wat er opborrelt in andere sectoren.

De landelijke amateurkunstenorganisaties zijn netwerkspelers, die tijdens de coronacrisis hun rol hebben verdiept. Ze gingen samenwerkingen aan met verschillende partners binnen en buiten het cultuurveld en ontwikkelden een **gedeeld aanbod op maat**. Ze creëerden een vorm van 'vermarketing' die in de eerste plaats inzet op het 'nieuwe delen'. Het doel is om impact te vergroten, zowel op het niveau van het artistieke aanbod als op het niveau van cultuurparticipatie. Ook zetten ze in op campagnes die de heropstart

ondersteunden. Ze droegen én dragen op verschillende manieren bij tot de **socio-culturele relance** na corona.

Amateurkunsten hebben een enorm draagvlak, en bieden een opstap naar meer en brede cultuurparticipatie. Bovendien toonden de landelijke amateurkunstenorganisaties zich tijdens de coronacrisis als katalysator van innovaties over grenzen heen. De zadjes voor nieuwe vormen van publieksbenadering, inhoudelijke en technologische ontwikkelingen en een nieuwe, duurzame vorm van 'vermarketing' waren reeds geplant, en zijn ondanks en dankzij de coronacrisis verder ontwikkeld. Redenen genoeg om voor deze sector ruimte, tijd en middelen te faciliteren zodat het amateurkunstenveld in de toekomst ten volle haar rol als laboratorium kan vervullen.

MEER LEZEN?

Onderzoeksrapport 'Bevolkingsonderzoek amateurkunsten' (2020), UGent. Online te raadplegen op amateurkunsten.be

DIT DOET ME WAT. Amateurkunsten in Vlaanderen (2020), OP/TIL & De Federatie. Online te raadplegen op amateurkunsten.be

'Voedingsbodem van kunst en samenleving. An Leenders (Creatief Schrijven) en Luc Nowé (VI.BE) over verbreding in de amateurkunsten' in Wascabi (2020), De Federatie: online raadpleegbaar op www.defederatie.org

Onderzoeksrapport 'Cultuureducatie in de vrije tijd. Tweede veldtekening' (2021), HIVA (KU Leuven).